

SDAGB

ESTHER LOFROTH

94:272,91

Lämpligaste
Julflappar

uti

Sten Mattssons
Bok- och Konsthandel

Midt för Stora Torget.
Rikstelefon 20.

C. O. Wessén & C:o,
SUNDSVALL.

Telefon 4 & 5.

PARTIAFFÄR i Kolonialvaror;
Mjöler, Gryn, Fläsk, Sirup m. m.
Alla sorters Fodersaker och
Utsädesartiklar.

KAFFEÅNGROSTERI.

*Centralaffären
i Centralhotellets hus
rekommenderas*

Nya Samhället

organ för mellersta

Norrlands Arbetareklass

Upplaga 7,000 ex. Utkommer daglig från
1 Jan. 1909. God annonstidning.

Telefon 359. Telefon 359.
Silfvermedalj 1878. Hedersdiplom Gulddmedalj 1882.
1869 och 1894.

P. F. HEJDENBERGS
Pelsvaruhandel
SUNDSVALL

Etablerad 1856

rekommenderar ett sorteradt lager af

PÅLSVAROR

Beställningar och reparationer. Allt till billiga priser.
Uppköp af vilda djurs skinn. P. F. Hejdenberg, Körsnär.

Å
Café Metropol

i Nya Goodtemplarhuset
serveras

Gott kaffe, té, choklad,
smörgåsar, kaffe-
frukostar och tésupéer.

*Emot brand och tjufvar
skyddar*

"NORRLAND"

för en ringa penning

Nanny Haafs

BRÖD TALAR FÖR SIG SJÄLF,
MEN SMAKA PÅ SMÖRKRINGLORNA
BLAND ANNAT DELIKAT
BRÖD.

**Boktryckeri-Aktiebolaget
i Sundsvall**

**BOK- och STENTRYCKERI
KONTORSBOKSFABRIK**

ARVID HALL :: FONDMÄKLARE

Hufvudkontor:

SUNDSVALL, Storgatan 11.

Riks 439 och 956. Telegrafadr.: Hall, Sundsvall.

Afdeln.-Kontor: Stockholm, Drottning. 40.

Riks 7729 och 7761. Allmänna 8792.

Telegrafadr.: Spekulant, Stockholm.

Förmedlar köp och försäljningar af
Aktier, Banklotter och Obligationer.

D A G

Utgiven med anledning av

Föreningen för Kvinnans Politiska Rösträtt i Sundsvall

Femårsfest December 1908.

Till Julen!

Försäljes *alla slags modeller*, — såväl färdiga som påbörjade — *till nedsatta priser.*

Konstslöjd- & Broderimagasinet

STORGATAN 9.

Rikstel. 141.

Rikstel. 141.

Var Ni ska köpa julklappar mina damer?
Naturligtvis på

Arbetsstugans försäljning den 18 dec.

Där ha odygdiga pojkfingrar och flinka flickhänder gjort nytta under mörka höst- och vintekvällar, och resultatet är en hel rad nyttiga och präktiga saker. Köp bordet, som Olle smickrat, korgen som Gustaf flätat, förklädet som Anna sytt. Köp, så att pengar flyta in, och Olle och Anna och Gustav och många, många andra därtill få komma tillbaka efter jul till den varma, ljusa »stugan» och på nytt finna glädje och trevnad i arbetet och en god portion gröt efter mödans slut. Hjälp till att skapa goda, nyttiga medborgare! Välkomna till **Arbetsstugans försäljning den 18 december.**

Använd "LAZAROL" och "LAZARIN"!

Drick "ÄLVA-KAFFE"!

NYTT!

NÄRANDE!

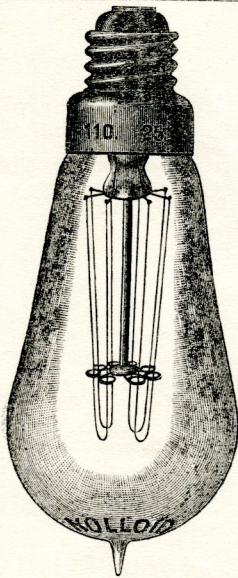
Hembakad Hafrekex,

tillverkad af Gyllenhammars ångpr. hafregryn.

Äkta slungad Bi-Honung

till billigt pris hos

N. J. NORDLANDER.

Kolloid-Lampor

Lyser öfver hela världen.

70 proc. strömbesp.

Svenskt fabrikat.

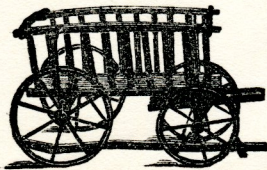
Bländande, hvitt ljus.

Stockholms förnämsta handelsetablissemang använda uteslutande Kolloidlampor.

Alla andra glödlampor förlora i lyskraft. Kolloidlampor icke. —

I Sundsvall, hos
A. LÖRGREN.

J. A. ANDERSSONS

Korg-, Slöjd-, Skid- & Leksakshandel.

Lokal:

i Smalgränd mellan Stora och Lilla Torget.

Affären grundad 1886. Rikstelefon 437.

Den bästa

JULKLAPPEN

är ett ridkort till ridhuset.

Tel. 1199.

Olivia Örbergs Tapisseri-Affär

— SUNDSVALL —

rekommenderar alla nyheter i Broderier, Silken och Langarner (tvättakta), Mönsterritningar på Siden, Boj, Filt, Kläde & Linne utföres till billiga priser. Tel. 645.

Besök

Julutställningen

i

**J. SUNESSONS
Bokhandel.**

KOKS

— äfven maskinkrossad —

vid Sundsvalls Gasverk.

Aktiebolaget

Rob. Sahlins Boktryckeri
rekommenderas.

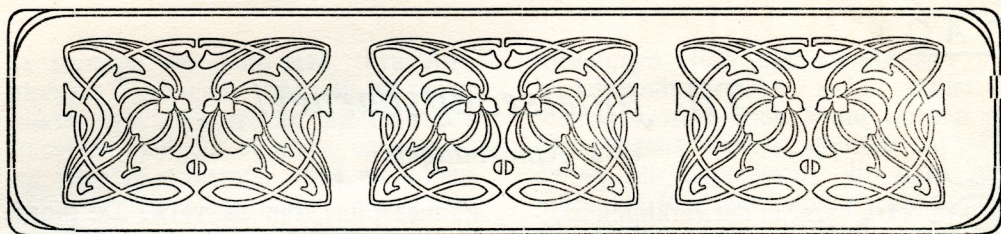
Telefon 137.

Ingå som medlem i

Föreningen för Kvinnans Politiska

Rösträtt i Sundsvall

Årsafgift 75 öre.

Anmälan.

DÅ vi nu hava djärvheten att utsläppa i marknaden en festskrift med anledning av F. K. P. R:s femåriga tillvaro, så bedja vi den ärade allmänheten med välvilja och överseende mottaga vår publikation, och godhetsfullt skaffa den spridning. Vi hoppas detta så mycket hellre som festskriften ej endast avser att skänka förströelse, utan avser att till vida kretsar sprida kännedomen om F. K. P. R:s arbete och syfte. Alla dem, som bidragit med sin penna el-

ler pensel — ingen nämnd och ingen glömd — tacka vi hjärtligt.

Till enquêtebesvararne rikta vi vårt värdsamma tack för deras stora beredvillighet att besvara vår fråga och därigenom höja tidningens värde.

Till alla annonsörer, som givit ett så storartat ekonomiskt stöd åt vårt företag, bringas ett: Tack för god hjälp!

Våra kolleger, pressmännen, som redan visat oss välvilja, ombedjas nu med vänlighet mottaga Dag.

REDAKTIONEN.

DAG.

*När skola vi skåda gryningen
av dag vi väntat och vänta än,
när bryter solen igenom skyn
och bådard morgon i österns bryn.*

*Den röst, som ropar, du känner väl,
Den förr väckt genklang uti din själ.
Hör du din moder, som ber så mildt:
Mig hjälp till målet min egen pilt.*

*Så kommer hon, som din hustru är,
och vid Er kärlek hon dig besvär.
Hon ber dig följa, som förr du gjort,
till mål, som hägrar för henne stort.*

*Din syster sedan, hur frank och stolt,
för kvinnofrihet gör hon revolt.*

*Kan ni i striden ej samman gå
som uti leken, då ni var små?*

*Till sist dig kallar en röst så skär.
Hon, som den äger, din dotter är;
Giv henne stöd på den branta väg,
Du måste hjälpa din dotter, säg?*

*Men röst, som ropar, får intet svar
av son och make, av bror och far.
De glömt den vän, som dem förr var kär,
och minnas endast sitt maktbegär.*

*Dock över landet sjung ut ert krav
alltfrån er vagga intill er grav.
Intill dess dagen skall nalkas er,
Som allmän rösträtt åt alla ger.*

av A. L. T.

Till födelsedagsbarnet!

På femårsdagen.

DU kära barn, är det verkligen möjligt, att du redan fyller fem år? Det är så nyligen, tyckes mig, som vi stodo vid din vagga och forskande betraktade dina spåda drag och försökte ställa ditt horoskop för framtiden. "Vad månede bliva av detta barnet?" sådan var allas undran. Och olycksprofeter saknades ej. Ett barn med så många mammor, men rakt ingen pappa! Det var ju oroande, det var äventyrligt, gu' vet om det inte rent av var lite', lite' — — en skakning på huvudet fyllde ut rästen. — Men lugnt och oskuldsfullt självmedvetet slog du upp dina barnaögon, och där fanns en liten glimt, som gjorde de oroliga mammorna lugna "J'y suis, et j'y reste," sade den blicken.

Så särdeles demonstrativ var du just ej under den första tiden. Kinkade och gnällde gjorde du aldrig. Nog fanns det i alla fall en och annan, som kanske tyckte, att "den välsignade ungen" var i vägen, men det gick som första gången, din lugna, värdiga självmedvetenhet avväpnade. Du hade förresten fått din första tand, och den efterföljdes snart av en hel rad praktiga, vita pärlor. Men ingen må tro, att du använde dem till försvar, fast du nog

kunnat bitas, om du velat. De gjorde blott ditt leende mer intagande — när du log. Och växte gjorde du, antog ståtliga proportioner. En hel rad syskon fick du, skada blott att ni levde skilda från varandra.

Det glada, barnsliga överdådet låg ej för ditt temperament, du talade ej mycket och mest allvarsord. Hur kan man också vara sorglöst glad, när man är medelpunkten för så många förhoppningar och önskningsar, när kravet lägges tungt och vägande på unga skuldror.

Men nu är du stor, nu är du fem år. Du är fortfarande vårt hjärtebarn, och vi knyta vid dig våra varmaste förhoppningar. Många dina fiender har du gjort till dina vänner, och många kallsinniga har du värmt. Men ännu flere måste du kunna famna. Och nu, när du övervunnit din första blyghet, och din tungas band är löst, så sjung ut för alla himmelens vindar ditt mål och ditt syfte. Sjung ljuft, så att alla hjärtan smälta, sjung starkt, så att alla dalens ekon svara, sjung glatt, så att alla himmelens fåglar stämma in, sjung tills sol går upp och det blir — *dag!*

Eva.

1903—1908.

DEN 4:de december är ett minnesvärt datum i Sundsvalls kvinnliga politiska rösträttsförenings annaler, ty denna dag för fem år sedan såg föreningen dagen. "Är det möjligt?" hör jag någon förvånad utropa, "kan det verkligen vara så länge sedan!" Ja, helt visst. Tiden utför oförtrutet sitt verk, bygger upp eller river ned sten för sten och vi som bevittna hur arbetet gradvis fortskrider, vi märka varken tidens flykt eller förändringen, förrän någon pekar på den för oss och säger: "Ser du, så var det *då*, hur är det nu?" Då öppnas våra ögon och vi se med glädje och tacksamhet, att liv är utveckling, att leva är ej att trampa på samma fläck.

Vår rösträttsförening hör ej till dem, som rusat fram med stormsteg, bestigit fästningsmurar, stormat skansar.

Det har varit en allas jämna framryckning i stadig marschtakt, utan några pionierer i egentlig mening och utan några hjältebragder, som komma att ristas på historiens blad. Men "språngmarsch" tröttar och frågan blir, om ej "stadig marsch" är den rätta takten för tåliga svenska kvinnor, som nog få vandra många trötta fjät, innan de nå målet. Och se vi på den väglängd vi tillryggalagt under de gångna fem åren, så finna vi att vi ha ett vackert stycke arbete bakom oss.

Låt oss då göra en liten överblick av den kvinnliga rösträttsrörelsen här i Sundsvall. 1902 bildades Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm, exemplet följdes i landsorten och i mars 1903 sammanslöto sig dessa föreningar till Landsför. för kvinnans politiska rösträtt. 1904 på hösten nåd-

de rörelsen vår goda stad. Fru Ann-Margret Holmgren höll då ett varmhjärtat rösträttsföredrag på stadshussalongen och 57 kvinnor antecknade sig som medlemmar. Vid ett konstituerande möte den 4 dec. antecknade sig ytterligare några tiotal, och Sundsvalls F. K. P. R. startade med 94 medlemmar. "Styrpinnarna" voro ganska svåra att finna. "Rösträttskvinnornas" belackare skulle bli bra öfverraskade, om de visste hur stor den blyga kvinnliga tillbakadragenheten är och hur betänklig bristen på självförtroende hos de "morska" damerna. Emellertid blev dock styrelsen bildad. Ordförande blev fröken Frida af Sandeberg, vice ordf. fru Frida Stéenhoff, sekreterare fröken Elin Nilsson, vice sekreterare Fru Lina Wahlström, kassaförvaltare Fröken Agnes Stjernström. Föreningen har all anledning att lyckönska sig till sitt val. Den har från första stunden stått under en kraftig och målmedveten ledning. Och när dessa damer under årens lopp, av olika anledningar, sett sig tvungna att nedlägga sina befattningar, har Föreningen djupt beklagat förlusten och till dem framburit sin djupt kända tacksamhet. Den enda, som kvarstår av den ursprungliga styrelsen, är Fröken Agnes Stjernström, som fortfarande med stort nit förvaltar den i allmänhet ganska klena kassan. Fru Stéenhoff har även stått kvar som ett stöd i styrelsen ända till sin avflyttning från orten detta år i oktober månad. Styrelsens övriga medlemmar äro nu: Ordförande fröken Elin Wahlquist, vice ordförandesysslan är vakant efter Fru Stéenhoffs avflyttning, sekreterare fröken Anna Lörgren, vice sekreterare fröken Jenny Andrén.

För den husvilla föreningen upplät arbetsstugan välvilligt lokal, och denna första tid av föreningens tillvaro skulle jag vilja karaktärisera med namnet "idyllen". Diskussionerna på våra diskussionsaftnar voro i regel mycket försynta och fridsamma. Den lilla hemtrefliga salen gav en mera intim prägel åt det hela och gjorde det lättare för de närvarande att uthärda skräcken av att höra sin egen stämma. För den gästfrihet, som visats föreningen under en följd av år ända till hösten 1907 ber jag få framföra allas vårt hjärtliga tack till "stugans skyddsandar", fröken Hilda Berggren och fröken Elin Andersson. På hösten 1907 flyttade

föreningen sina sammankomster till stadsfullmäktigesalen, sedan stadsfullmäktiges ordförande, Major Cornell, på Föreningens begäran, godhetsfullt ställt denna till disposition. En dylik förmån, att få dväljas under samma tak, där stadens fäder hålla sina rådplågningar, lär ej ha kommit många kvinnliga rösträttsföreningar till del och framföra vi till Herrar Stadsfullmäktige och dess ordförande, Major Cornell, vårt vördsamma tack.

En mångfald ämnen ha under årens lopp blivit behandlade på föreningens diskussionsaftnar. Värdefulla inledningsföredrag ha hållits. Jag erinrar särskildt om fru Stéenhoffs sakrika, präktiga: "Om prostitutionen", "Varför skola kvinnorna vänta?" Det förra gav upphov till inlämnandet av en petition till stadsfullmäktige. Fröken Frida af Sandeberg har talat om stadsfullmäktigeinstitutionen samt i åtskilliga dagsfrågor. Fröken Elin Nilsson har inlett frågor rörande kvinnan och fattigvården, nykterhetsarbetet m. m. Med anledning av det förra inlämnades till Fattigvårdsstyrelsen en petition om kvinnors inval i den legala fattigvården, vilket haft till följd kvinnors användande såsom vårdarinnor. Denna fråga har även på senare tider upptagits till behandling, och Fattigvårdsstyrelsens ordförande Herr Kontrollör Sundberg höll därvid ett sakrikt föredrag i ämnet. Den resolution, som sedan antogs, framhöll kvinnors stora lämplighet för fattigvården. Frågorna om oäkta barns ställning och om mannens målsman-skap ha även ganska uttömmande behandlats. — Genom adresser till riksdagsmän har föreningen stött alla i riksdagen framkomna motioner om kvinnorösträtt. Under de senare åren har föreningen genom tätare sammankomster, föredrag och nu senast genom lån av ett vandringsbibliotek från Folkbildningsförbundet i Stockholm sökt tillfredsställa det växande kravet på social och politisk upplysning, som så starkt gör sig gällande hos kvinnorna. Att intresset för rösträtten varit i stadig stigande visar det tillväxande medlemsantalet, som nu utgör 190.

Föreningen har även då och då gästats av talarinnor från främmande ort, varvid vi i allmänhet kunnat glädja oss åt fullt hus i våra största samlingslokaler. Utom av fru Ann-Margret Holmgren ha vi haft besök av fröken Gert-

rud Adelborg, som talat om kvinnans uppgift i samhället, fru Emilia Broomé, som talat om önskvärdheten av kvinnliga stadsfullmäktige, fru Ellen Hagen, som talat om kvinnorösträtt på föreningens stora opinionsmöte, fru Palmé-Dutt, som för oss skildrat de engelska sufragetternas kamp för sina rättigheter.

Ett minne, som vi gerna skåda tillbaka till i vår förenings historia är det storartade opinionsmötet den 15:de dec. 1907. Det gällde för Sveriges kvinnor att gendriva den beskyllningen, som riktats mot oss, att vi ej själfva önskade rösträtt. Det gällde att få fram ett uttalande så starkt och kraftigt att det genljöd från bygd till bygd i hela landet. Det lyckades; med kraft och styrka, men ändock med lugn och värdighet ljöd kvinnornas tusenstämmiga rop på fulla medborgerliga rättigheter, i samma utsträckning och på samma gång som männen. Här i Sundsvall stodo som inbjudarinnor F. K. P. R., Hvita bandet, Sömmerskeföreningen, Socialdemokratiska kvinnoklubben och Barnmörskeföreningen. Talarinnor, representerande olika intressen och livs-åskådningar, olika samhällsklasser framhöllö sina krav på rösträtt. Stadens representant i Andra Kammaren Herr Hellgren, Riksdagsman Kvarnzelius samt Ledamoten i 1:sta Kammaren, Kronolänsman E. Hägglund talade för kvinnorösträtt. Och i den slutliga resolutionen instämde alla de närvarande, män och kvinnor till ett antal av 800. Dagen var en av vår förenings glansdagar.

Med Verkställande Utskottet i Stockholm står föreningen i livlig förbindelse dels genom skriftliga meddelanden till föreningens centralstyrelsemedlem, dels vid de årligen återkommande "kvinnoriksdagarne", där samma medlem äger säte och stämma, och till vilken föreningen även äger utse en suppleant. Den framgång i arbetet, som följt våra rösträttsföreningar, beror i icke oväsentlig grad på den enastående förträffliga ledning dessa haft i Verkställande Utskottet, och i den lyckliga förening av stark centralisation och rik självverksamhet för lokalföreningarna, som utmärker vår organisation. Huru många utmärkta initiativ har ej utgått från V. U.! Vi påminna särskilt om den förträffligt ledda och framgångsrika valagitationen i sommar, av vilken V. U:s

sekreterare, fröken Signe Bergman, har den största heder. Och vi bedja nu att till fröken Anna Withlock, V. U:s ordförande, fröken Signe Bergman, dess sekreterare, och Fil. Doktor Lydia Wahlström, dess kassaförvaltare, få uttala ett värdsamt tack för deras storartade och självupppoffrande arbete i den kvinnliga rösträttens tjänst. Vi kunna därvid ej undertrycka den reflexionen: "Hur länge anser sig stat och samhälle kunna undvara dylika krafter?"

Till föreningens egna medlemmar rikta vi ock ett tack för deras intresse och hänvända detta tack särskilt till den lilla kärntrupp, som sällan sviker vid kallelsen, och vars entusiasm verkat livande och uppmuntrande vid så många tillfällen. Mätte denna skara ständigt ökas, är vår varma önskan, och även medlemsantalet. Ty medlemskapet är första steget och utvecklingsgången skulle vi vilja karaktärisera sålunda: 1) kallsinnig medlem; 2) ljum; 3) entusiastisk. Och märk väl: Segern vinnes ej av fältherren ensam, även om han vore så duglig som vårt verkställande utskott, de ljupa leden måste vara med.

Låt mig även frambära ett hjärtligt tack till mina arbetskamrater, som buri dagens tunga och hetta.

Och sedan blicken nu dröjt så länge vid framfarna dagar, så låt oss nu till sist vända den framåt. När skola vi nå målet? När skall medborgarrätten tillerkännas alla dem, som intet gjort för att förverka den? När skall begreppet kvinna upphöra att vara liktydigt med "medborgerligt förtroende förlustig?" Tiden *kan* ej vara långt avlägsen, och jag vill säga dig ett ord, som skänker tröst. Det arbete du nedlägger som medlem i vår rösträttsförening, den känsla av solidaritet, som genom detta arbete väckes hos oss kvinnor, som lida av sociala och politiska orättvisor, hela det uppfostringsarbete och den träning, som bedrives i vår F. K. P. R., måste bära frukt, och dessa frukter kan ingen lagstiftning i världen beröva oss. Det är andliga värden, som giva växt och rikedom åt våra personligheter. Och när vi nå rösträtt och valbarhet, då ha vi nått det närmaste målet, men rösträtten är icke slutmålet, den är endast medel. Målet står än högre, målet är: Ett fritt, lyckligt Sverige.

Elin Wahlquist.

Till fru Professorskan Ann Margret Holmgren.

Rörda, tacksamma kvinnohjärtan häruppe i vår vintriga Nord bringa Eder i dag sin varma hyllning.

För fem år sedan gästade Ni vår bygd. Edra ord voro den tändande gnistan. Vad vi dunkelt tänkt och känt fick vid dess sken liv och gestalt. Och den värme, som strömmade ut från Er rika, varma personlighet tände lågor, som ej blevo stundens flyktiga irrbloss. Vi ha sedan följt Er färd från stad till stad, från bygd till bygd, där flammande vårdkasar betecknat Er väg. Svår och tröttsam var färden, men det tog Ni aldrig i betraktande, utan offrade med glatt hjältemod hälsa och krafter. Det budskap Ni hade att föra kring landet var så stort och viktigt, det tog Er så helt, det fanns ej rum i Er tanke för annat. Det lydde: "Upp,

fylka Er kring fanorna, Ni svenska kvinnor, slut Er samman; av spridda skaror kan ej segern vinnas, i slutna kolonner måste Ni rycka an!" Och den fana Ni planterade bar inskriften: "Rösträtt för Kvinnor!"

Hur glad och stolt Ni har rätt att känna Er, fru Ann-Margret Holmgren, när Ni ser tillbaka på den del av Er stora, härliga livsgärning, som ligger bakom Er. Och hur väl vi förstå den glada, ungdomliga optimism, som präglar Ert sätt att se på svårigheterna framför Er. Er egen erfarenhet har ju lärt Er, att tron kan försätta berg. Ni är vår rösträttsrörelses varma pulserande hjärta.

Rörda, tacksamma kvinnor i Sundsvalls F. K. P. R. bringa Er sin varma hyllning.

På av Redaktionen av festskriften Dag framställd fråga:

Varför, hur och när blev Ni anhängare av Kvinnans politiska rösträtt och valbarhet?,

ha följande svar godhetsfullt tillställts Redaktionen:

Till svar å Edert bref af förliden månad får jag meddela att vid behandling i Riksdagen 1906 af konstitutions utskottets förslag om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om en allsidig utredning af frågan om och i hvilken utsträckning rösträtt vid val till Riksdagens 2:dra kammare bör beredas jemväl åt kvinnor samt derefter framläggande af resultatet af denna utredning och det förslag hvar till det samma kan gifva anledning jag väl med min röst bidrog till bifall i 1:sta kammaren till detta förslag.

Jag ville nemligen icke motsätta mig denna utredning enär jag anser många af de för politisk rösträtt åt kvinnan anförda skäl vara beaktansvärda fastän jag jemväl af många skäl är tveksam om denna reform skall i allo blifva till gagn. Jag kan emellertid icke betraktas som en verklig anhängare till denna fråga.

Med största högaktning

G. Rudebeck.

1. Därför att krafvet var, är och blir — tills frågan fått sin lösning — hvilande på rättvisans och humanitetens grund.

2. Genom analys, vägning och mätning af de framlagda — teoretiska och praktiska — skälen för och emot.

3. Minnes ej dagen och stunden.

Petrus Andersson.

Hvarför, hur och när jag blef anhängare af kvinnans politiska rösträtt och valbarhet?

Därför att jag fann det bättre för samhället, att en klok, kunnig och oförvitlig kvinna har rösträtt och valbarhet än att en inskränkt, okunnig och moraliskt underhållig man har dessa förmåner.

Huru och när?

Då frågan började mera allmänt diskuteras, blef jag så småningom anhängare af Eder sak och förvissad om, att den går fort mot sin lösning, om kvinnorna själva fortsätta att arbeta därpå.

E. Berggren.

Se här mina ödmjuka svar på Eder hedrande enquete!

Varför? därför att jag står svarslös emot ett "varför icke".

När? det minns jag icke.

Huru? det vet jag icke.

Axel Berggren.

Enligt min uppfattning äger kvinnan samma förutsättningar som mannen att verka för såväl samhällets som dess enskilda medlemmars trivnad och välfärd, samt därför äfven bör vara berättigad deltaga uti och besluta om de åtgärder och bestämmelser som, härför äro behöfliga.

Med utmärkt högaktning

G. P. Braathen.

Svar på enqueten angående kvinnornas politiska rösträtt etc.:

Medfödt.

G. Bergh.

Jag anser, att *människovärdet* bör träda i stället för "taxeringsvärdet" och klassprivilegierna i fråga om såväl medborgarrätt som medborgaransvar. Alltså: kvinnan skall ha full medborgarrätt, därför att hon är *människa* — de politiska följderna härav få bli, vad de kunna. Måhända komma många kvinnor att bruka

sin rösträtt mindre väl eller klokt. Vad mer? Visar inte historien, huru ofta männen gjort detsamma? I många stycken är kvinnan måhända mannen underlägsen — åtminstone för närvarande —; men kanske i lika många hänseenden är hon honom överlägsen eller jämgod med honom. Män och kvinnor skola framdeles komma att komplettera varandra i det offentliga livet med samma framgång som de hittills gjort det i det enskilda. Särskildt i fråga om de många *humanitära frågorna*, som ju utgöra det centrala i den stora sociala frågan, torde kvinnan besitta egenskaper och krafter, som mannen antingen saknar eller äger i mindre grad. Olikheten mellan könen i detta hänseende torde kunna uttryckas så: hos kvinnan arbeta hjärta och hufvud i bättre inbördes samförstånd än hos mannen. Sådana allmänna angelägenheter som fattigvård, sjukvård, barnuppfostran, nykterhets- och djurskyddsfrågan skola förvisso ha mycket att vinna på kvinnans deltagande i deras avgörande. Jag tror, att kvinnan är i någon mån mindre egoistisk och alltså något mera altruistisk än mannen. En sådan ynkedom som t. ex. riksdagens och enkannerligen första kammarens ställning till nykterhetsfrågan vore väl näppeligen tänkbar, om kvinnorna där varit representerade likaväl som männen.

Då slutligen såväl äldre som nyare tiders historia ger vid handen, att kvinnor blivit satta att styra land och rike — och detta i många fall med stor framgång —, så inser jag icke, varför man inte skulle våga ge henne samma medborgarrätt som mannen.

Aug. Björklund.

Ett svar på Eder fråga:

Emedan lagstiftningen rörande kvinnan ännu bär spår av att vara tillkommen i hennes frånvaro, varför hon också fått nöja sig med de närvarandes beslut. Därför och så snart jag fick syn på huru kvinnor, änkor och ogifta mödrar dagligdags lastas ner under tyngden av barnförsörjning och barnuppfostran, som samhället kastar på dem, och huru de släpa till döds utan att skrika, — fann jag det nödvändigt, att kvinnorna få vara närvarande. Då kunna de vara med för att rädda barnen, ty de komma säkerligen att tänka mer på dem än på sig själva.

O. Dalkvist.

Till svar å frågorna i Eder ärade skrivelse lämnas följande:

Tiden för min anslutning till kvinnans politiska likställande med mannen kan ej exakt uppgifvas. Mitt intresse för politik väcktes till lif, då spanmålstullarne infördes i vårt lands lagstiftning. Snart nog kom jag till det resultatet, att ett ärligt rättsbegrepp fördrar, att alla till myndig ålder komna män, som åtnjuta medborgerligt förtroende och fullgjort sina skyldigheter till stat och kommun, *böra hafva fulla medborgerliga rättigheter*, utan censur af förmögenhets- och inkomststreck.

En längre tid ansåg jag att en sådan grundlagsreform var tillfyllestgörande för rättskrafvet. För omkring 10 år tillbaka hade jag ett samtal med fru Kata Dahlström, hvarvid kvinnans rösträttskraf af oss diskuterades, jag hade då fullproppat min hjärna med sådana argument mot kvinnans rösträttskraf som att kvinnorna icke äro värnpliktskyldiga; och för öfrigt sakna

de förmågor att göra uppfinningar att föröka produktionen för mänsklighetens existensbehof. Huru skulle det gå med hemmet, köket o. s. v. Det första svar jag fick af fru D. var, att jag hade ett mycket inskränkt rättsbegrepp, ägde framför allt icke rätt att kalla mig en målmedveten socialdemokrat med en sådan kortsynthet i sociala frågor. I de flesta punkter motsade jag mig själf till förmån för kvinnans politiska likställande med männen. Jag blef tillfrågad, om jag trodde att min mor var människa, och om så vore kunde jag t. ex. antaga, att jag vore kvinna i stället för man, jag borde då ur min praktiska erfarenhet göra opartiskt klart för mig en kvinnas alla insatser för mänsklighetens tillvaro, välbefinnande och lyftning till ett högre kultur-stadium.

Trots att jag försökte med egoismens hela styrka betvinga min tankegång, kunde jag ej motstå att följa det af fru D. anvisade rådet. Det som mest brydde min hjärna var, att jag vore oberättigad att kalla mig socialdemokrat, Jag, som i min fantasi sett alla detaljerna i ett stort och på alla områden lyckligt mänskosläkte, då de sociala reformkrafterna blifva genomförda på vår planet.

Alltnog jag försökte att opartiskt tänka mig kvinnans alla insatser i vår nuvarande tillvaro, jag gjorde en granskning i våra nu gällande lagar och författningar, och fann att männen varit partiska emot kvinnorna i våra nu gällande lagar. Jag tillfrågade mina praktiska erfarenhetsrön: "Har kvinnan mindre ansvars- och hederskänsla än männen?" "Nej", "Är kvinnan mindre intresserad för det allmänns angelägenheter än männen?" "Nej", i ty att om kvinnorna hade samma möjligheter som männen att själfva kunna förvärfa sig politisk rösträtt enligt nu gällande författning, så övertärfade dessa männen i intresse.

Hus och hem skötes bättre af en målmedveten medborgarinna, än af en slafvinna. Kvinnor och män är människor, som böra och skola likställas för att rättvisa skall råda och frid och lycka blifva vår lott här på jorden. Ett är dock nödvändigt, om en reform skall medföra åsyftad verkan, måste alla samhällslager göra klart för sig på vilket utvecklingsstadium mänskligheten står, och vilka reformer, som bäst böra anpassas, för att rättvisa skall kunna skipas. Här af följer, att intresserade politiska reformatorer af båda könen äro skyldiga att bedrifva ett energiskt förädlings- och upplysnings-arbete bland mänskligheten.

J. Davidson.

Eder framställda fråga om hvarför, huru och när jag blef anhängare af kvinnans politiska rösträtt och valbarhet, erinrar mig om historien, när prästen på ett husförhör frågade en pojke: hvarför säger du "jag tror", och pojken efter en stunds funderande svarade: det har jag aldrig sagt.

Min ställning i nämnda rösträttsfråga får nämligen blifva i viss mån beroende af resultatet af den grundliga utredning, som skall göras.

Med största högaktning

E. A. Enhörning.

Ni fråga: "Hvarför, hur och när blef Ni anhängare af kvinnans politiska rösträtt och valbarhet?"

Tyvärn kan jag ej stå till tjänst med svar; jag har nämligen aldrig blifvit anhängare af

kvinnans rösträtt och valbarhet. Jag har icke blifvit det, af det enkla skälet att jag alltid varit det!

För mig är denna utsträckning af rösträtt och valbarhet motiverad af det oemotsägliga faktum, att kvinnor existera här i världen och att de af försynen tydligen fått samma berättigande till utrymme och trefnad inom samhället som männen, liksom de också äro för samhällslifvet lika betydelsefulla. Nu är det visserligen sant, att många andra vägar finnas för kvinnor så väl som män till politiskt inflytande utom de, som leda till valurnorna och riksdagspalatset. En del personer ha som bekant tagit detta välkända faktum till intäkt för sin sträfvan att hålla kvinnorna fjärran från just dessa vägar. Tro dem inte; de fara bara med puder! Hvilket är fruktansvärdt omodernt nu för tiden. Och kvinnorna ha ju rykte om sig att vara rädda för allt som är omodernt.

Kanske ligger just här den djupaste grunden till ett visst politiskt partis motstånd mot kvinnornas rösträttskraft?

Arnold Ericson.

På Eder fråga:

“Varför, hur och när blev Ni anhängare av kvinnans politiska rösträtt och valbarhet?” vill jag försöka i korthet svara.

I ett verkligt samhälle, d. v. s. ett sådant, vars organisation vilar, icke på privat- eller klassegoism, utan på samhälls-idén, blir medborgarrätt — vari jag då inbegriper både politisk rösträtt och valbarhet — i grunden densamma som medborgarplikt. Det kan vara skäl att någon gång se saken från den sidan också.

Denna medborgarplikt innebär, att samhällets medlemmar böra tjäna samhällets ändamål genom att deltaga i dess arbete: en var i sin mån, efter sin art och förmåga, men utan inskränkning genom några andra, godtyckligt uppställda villkor. Och samhället kan icke utan skada avstå från kravet på sina medlemmars pliktutövning.

Det är mig svårt att förstå, varför den ena hälften av samhällsmedlemmarna skulle på grund av sitt kön få undandraga sig en plikt vars förbindande kraft ingenting har att göra med olikheten i kön. Snarare kunde då sättas ifråga, om ej lagen borde allmännare än hittills förbjuda kvinnorna att deltaga i vissa verksamhetsgrenar och sysselsättningar, ja varför icke även nöjen, som kunna menligt inverka på deras för samhället viktiga uppgift som mödrar.

Men för att kunna fylla en plikt måste man ha rättighet att fylla den.

Därför bör också kvinnan — om hon annars erkännes som samhällsmedlem — ha medborgarrätt, d. v. s. även politisk rösträtt och valbarhet. Korteligen: kvinnans medborgarrätt eller medborgarplikt synes mig vara ett enkelt krav av rättvisan. Jag vill tillägga: även av klokheten. Rättvisan är nog i grunden också det klokaste. —

Huru och när jag blifvit anhängare av kvinnans politiska medborgarrätt?

Att exakt svara därpå är nog icke så lätt. Jag förmodar, att det skett så småningom, ungefär i samma mån som jag utvecklats såsom människa.

Kanske lades grunden redan då jag började något förstå och uppskatta, vad en moders gär-

ning kan ha för betydelse för lifvets gestaltning, i smått och i stort.

O. F. Hedström.

På de till en sammanslagna tre frågorna, *hvarför, hur och när* jag blef anhängare af Kvinnans politiska rösträtt och valbarhet, får jag i största korthet afgifva följande svar:

1:o) *därför* att jag anser denna rösträtt vara en, om ock sen, gärd af rättvisa och billighet åt kvinnan såsom människa och medborgare, isynnerhet sedan, efter mångåriga strider och starkt motstånd, krafvet på *allmän* rösträtt för män äntligen är på väg att tillgodoses; och därför att rösträtten *icke* skulle bli *allmän*, om den icke utsträcktes äfven till kvinnan, hvilken nu mera genom kunskaper och bildning, fosterlandskärlek och allmänanda söker göra sig densamma alltmera värdig.

2:o) På frågan *hur*, är det, sanningen att säga, icke lätt att svara; dock tror jag, att läsningen af Stuart Mills "Subjection of woman", med hvilken jag för många år sedan gjorde bekantskap, haft stort inflytande på mina tankar och känslor i afseende på kvinnans sträfvan till politisk myndighet. Att de konservatives motstånd äfven i sin mån medverkat att göra mig till anhängare af kvinnans politiska rösträtt, vill jag heller icke förneka. Mot kvinnans politiska *valbarhet* har jag visserligen hyst betänkligheter; men då denna i själfva verket är en konsekvens af valrätten, tvekar jag icke att helt sluta mig till dem, som vilja gifva kvinnan *full* medborgarrätt.

3:o) Svaret på frågan *när* torde anses gifvet i och med hvad jag här ofvan yttrat, eller att min anslutning till kvinnorösträttsrörelsen daterar sig från tiden för denna rörelses första, mera målmedvetna yttringar i vårt land.

J. G. V. Himmelstrand,
f. d. Lektor och tidningsman.

Anmodad afgifva svar på Eder förfrågan "Hvarför, hur och när blef Ni anhängare af kvinnans politiska rösträtt och valbarhet", får jag meddela, att jag ej så synnerligen noga följt med hvad som skrifvits och debatterats angående kvinnans politiska rösträtt för att på de framställda frågorna kunna lämna ett uttömmande svar, därtill hafva mina göromål alltför mycket tagit tid i anspråk, dock kan mitt intresse datera sig från föregående år, dels tillfölje i tidskriften "Idun" och andra pressorgan införda uppsatser, som jag varit i tillfälle läsa, dels tillfölje egen uppfattning, att numera jämväl kvinnan bör hafva medbestämmanderätt i statens och kommunens angelägenheter. I huru stor utsträckning så bör ske vägar jag icke yttra mig, därtill är min erfarenhet alltför omogen ej heller anser jag lämpligt att sammankoppla frågan med det hvilande rösträttsförslaget, hvilket efter min uppfattning först bör afgöras.

Högaktningsfullt
Gustaf Knaust.

Jag fruktar, att föreningen är väl fordrande när den begär få reda på: "hvarför, hur och när jag blef anhängare af kvinnans politiska rösträtt och valbarhet." Det kan vara kinkigt nog att draga sig till minnes precis den dag, då man fick ögonen öppna för en så pass naturlig sak.

Ty naturligt förefaller det mig, att kvinnan såväl som mannen bör hafva rättighet att bestämma i det samhälle, där de båda lefva och verka. När denna rättighet gifvits åt alla män, äfven de mest oförstående, hvarför ej inrymma samma åt kvinnorna, till hvilka vi dock ej tveka att öfverlämna en af lifvets viktigaste omsorger, nämligen våra barns uppfostran. Jag medgifver villigt, att kvinnan, iföljd af den undantagsställning, hon under årtusenden måst intaga, på många områden ej kan täfla med mannen, som t. ex. såsom styrande, administrativ eller initiativtagande kraft. Men det är ej heller där vi behöfva henne! Se vi oss omkring litet på det sociala arbetsfältet, märka vi lätt den skörd, som den moderna kvinnorörelsens förkämpar utsatt. På sådana områden som bostadsfrågan, barnvården, den frivilliga fattigvården, folkbildningsarbetet, den sociala hygienien, nykterhetsarbetet, ungdomsvården, sjukvården i krig, slaffrågan och fredsrörelsen m. m. hafva de fyllt länge kända samhällsbehof, ja verkat banbrytande. Namnen Fredrika Bremer, Harriet Beecher Stowe, Florence Nightingale och Bertha von Suttner tala för sig själva.

Det är tillsvidare här vi behöfva dem, som iföljd af sin större känslighet bättre kunna verka i de lidandes och förtrycktas tjänst, som tillföljd af sin outtröttlighet lättare kunna göra det lilla stort.

Se där några af de orsaker, som göra, att det förefaller mig naturligt, att kvinnan tillerkännes de rättigheter, hon enligt vanlig rättvisa redan länge borde hafva ägt.

G. Kassman.

Som svar på de framställda frågorna har jag äran anföra följande:

Kvinnornas fordran på rösträtt — vilket ord jag för korthetens skull tänker mig innefatta även valbarhet — är väl helt enkelt en ofrånkomlig del av det allmänna rösträttskravet, en särdeles viktig del, eftersom den avser de utestängdas "manstarkaste" grupp.

Ifall man i likhet med undertecknad hyllar den allmänna rösträtts princip, kan man ju inte i längden undgå att tillämpa densamma även beträffande kvinnorna, eftersom rösträtten icke är allmän, så länge kvinnorna — i stort sett — icke få rösta. Lika gärna kunde man ju proklamera allmän yttrandefrihet men samtidigt genom lag ålagga det svagare könet att tiga i församlingen.

Min fulla anslutning till kvinnornas rösträttskrav liksom överhuvud till den allmänna rösträtten kan jag räkna från det skicksedigra året 1905. Dess händelser ådagalade på ett sätt, som man ej gärna kan glömma, vikten av att alla medborgare bli medbestämmande och medansvariga i fråga om samhällets angelägenheter.

Med utmärkt högaktning

Hugo Lindmark.

Redan för femtiofem år sedan lärde jag uppskatta kvinnans gagnande verksamhet såsom den där bäst kan i de ungas sinnen ingjuta kärlek till hemmet, samhället och fosterlandet samt att såsom vilkor för framgång under kampen för tillvaron vara hederliga, ordhålliga och rättrådiga. En kvinna fastän af allmogestarna som gav sådana lärdomar var förvisso redan

den tiden värd likställighet med mannen i politiskt afseende.

Tillönskande ett snart och lyckosamt resultat af edert arbete, tecknar.

Vördsammast

G. O. Mattsson.

Min övertygelse om det billiga och berättigade i den Kvinnliga rösträttsrörelsens krav är nästan "medfödd". Jag har nämligen växt upp i en omgivning, där den allmänna rösträtts princip hyllades och man därför kunde förstå det orättvisa i den tudelning av samhället, genom vilken kvinnorna fränkännas politiskt medborgarskap.

Med utmärkt högaktning

J. E. Modén.

Mitt svar på frågan är kort och godt:

Hvar och en som försvarar sitt land skall ha politisk rösträtt. Till denna åsikt har jag ej behöft någon särskild väckelse. Därom har jag alltid varit övertygad.

Kvinnan gör den första och största värnplikts-tjänsten för hvarje fosterlandsförsvarare, som födes; ergo *skall* hon ha rösträtt!

Med utm. högaktning

Gust. R. Peterson.

På Eder fråga, varför, när och hur jag blev anhängare av kvinnans politiska rösträtt och valbarhet, ber jag få svara följande:

John Stuart Mills snille och min egen anspråkslösa tankeförmåga förde mig till samma mål: kvinnor böra hava rösträtt och vara valbara lika väl som män. Ni betvivlar nog icke — lika litet som jag själf — att mina samtal med min fru stadfäst mig i denna mening.

Lakttagelser i det praktiska livet hava endast kunnat befordra min övertygelse, att männen stå sig slätt ensamma vid ordnandet av våra samhällsförhållanden.

När åsikten ifråga tog sin början i min hjärna är mig omöjligt uppgiva, men det är nog så pass länge sedan, att den nu torde kunna anses mogen.

Med största högaktning

G. Stéenhoff.

Våra lagar och förordningar äro resultatet af våra rättsbegrepp. Våra lagar och förordningar angå både man och kvinna; och den naturliga rättvisan kräfver därför, att äfven kvinnans rättsbegrepp skall tagas i anspråk och få inflytande i allt, hvad som angår åtminstone i henne själf. Rösträtt utan valbarhet vore endast half rättvisa. Först när valbarhet vinnes, uppstår också det ansvar, som utgör regulatören mot all öfvergrepp.

Jag hyllar jämlikheten mellan man och kvinna. Kvinnan själf och lifvet har lärt mig lyckan däraf. Ett ömsesidigt gifvande, tagande och delande man och kvinna emellan fordrar fullt själfständiga individer, såvida man är fullt sanningssenlig mot sig själf.

I sociala spörsmål har jag äfven fått de djupaste intryck från kvinnan, och från fattigvårdskongressen i Stockholm hösten 1906 är jag icke längre blott anhängare af kvinnans politiska rösträtt och valbarhet utan äfven en förkämpe för densamma.

Jag skulle dock för vårt land, för oss själva och för vår uppvaknande nationella samling önska, att kvinnan måtte nå målet på samma neutralt politiska väg, som hon börjat. En trängre väg — något särskildt politiskt partis — när det gäller den svenska kvinnan i sin helhet, skulle troligen splittra kraften och förtaga storheten i syftet.

Själfr är jag emellertig så frisinnad, att jag uppskattar och värderar hvarje god reform, genomförd af hvilket politiskt parti som helst.

G. W. Sundberg.

Om det verkligen kan intressera allmänheten att läsa mitt svar på Eder fråga, så se här:

Teoretiskt har jag alltid funnit kvinnans kraft på politisk rösträtt obestridligt — och det redan på ungefär samma grunder som gamle Holberg, när han skriver:

Vad två framstående kvinnliga talare svarat på vår fråga:

"Vilket intryck gjorde på Eder Sundsvall och dess F. K. P. R.?"

Det intryck jag mottog vid mitt besök hos Sundsvalls kvinnliga rösträttsförening, då jag — kort före avgörandet i riksdagen av den med rösträttsreformen sammanvädda frågan om kommunal valbarhet för kvinnor — mottagit kallelse att tala å ett offentligt möte om "önskvärdheten av kvinnliga stadsfullmäktige", hör till de angenämaste jag fått röna som "resetalare". Redan valet av ämne stämde mig på förhand en smula förväntningsfull. Jag tycker det vittnade om vakenhet och livaktighet. Då jag sedermera fann den stora salen fylld av en publik, där även männen voro talrikt representerade, förstod jag, att föreningen i sin verksamhet lyckats tillvinna sig ett sådant förtroende inom samhället, att man i vida kretsar följde dess åtgärder med intresse. De vackra minnen av storartad gästfrihet och mycken personlig vänlighet, som jag därjämte bevarar från de två dagarna i Sundsvall, säga mig, att det icke blott är vaken intelligens och praktisk duglighet, utan även hjärtats värme, som representeras inom ledningen av Sundsvalls kvinnliga rösträttsförening.

Emilia Broomé.

"Skal A, skjönt hun er klog, fordi hun er en Kvinde, Fordi hun bær et Skjört, fordømmes till at spindes? Skal B, som er et Bæst, en Drukkenbolt, et Faar, Strax Mester være, just for han med Buxer gaar?"

Däremot hyser jag allt mina betänkligheter i fråga om krafvetts omsättande i *praktiken* — ännu så länge!

Valbarheten dristar jag för min ringa del anse uteslutande af ondo.

Herman Sällvin.

Med anledning af Eder, i en igår mig tillhandakommen skrivelse, framställda fråga får jag meddela, att jag icke är anhängare af kvinnans politiska rösträtt och valbarhet.

Högaktningfullt

C. G. Thor.

"Den, som den staden en gång sett han längtar dit igen".

Ungefär på det sättet står det i den gamla visan och det är, hvad jag skulle vilja säga om Sundsvall. Åren komma ej att försvaga det djupa intryck, Eder stad, dess vackra inlopp och dess härliga omgifningar gjorde på mig. Jag behöfver blott sluta ögonen för att åter tycka mig se den sköna, storslagna tafra, som upprullade sig för mig, under den åktur, som jag i det angenämaste sällskap hade nöjet att företaga. Och med samma lätthet kommer jag alltid att kunna återkalla i minnet det stämningfulla samkväm, som följde på mitt föredrag och under hvilket jag fick göra bekantskap med så många af Eder förenings medlemmar och fick röna så mycken oförtjänt vänlighet.

Under mitt besök i Sundsvall stärktes i sanning min tro att om man vill finna de bästa, de själfullaste kvinnor, som fosterlandet äger, de mest varmhjärtade, de mest handlingskraftiga — då bör man söka dem inom rösträttsföreningarna.

Och nu vill jag tillropa Sundsvalls rösträttsförening ett hjärtligt "tack för sist" och ett lika hjärtligt "Lycka till på femårsdagen!" Mätte det förunnas mig att en gång få återse Eder vackra stad och förnya bekantskapen med Eder alla.

Anna Palme Dutt.

Avskedsord i Sundsvall den 21 September 1908.

Det är en överloppsgärning att tala om sanningens och frihetens välsignelser. Men det är ingen överloppsgärning att tala om, att dessa välsignelser komma till folken först genom bittra strider. Det är som om folken ej ville ha dem. De måste nästan med livsfara tigga och kämpa sig fram till en plats i samhällena. Men för vart korn av sanning och frihet, som når till en säker och aktad ställning, har folken blivit en hårsman lyckligare, därför att de då blivit en hårsman mer upplysta, dugliga och barmhärtiga.

Så länge människanaturen är som den är, behärskad av tröghetslagen, av rädsla för det okända och av minnen om genomlevda svårigheter, måste det vara så, att hon räds för

oprövade nyheter. "Det kan bli värre än det är, det är bäst att vara försiktig och hålla på det gamla" så lyder vishetsläran, som ligger till grund för alla stagnationer. Det fins mycken försvarlig klokhet däri, men tyvärr också stor likgiltighet för mänsklighetens framåtskridande.

Vi borde alla varje ögonblick komma ihåg, att det fins ingenting i världen mera värt människors intresse och ansträngningar, än att öka mänsklighetens skatt av sanning och frihet.

Varje människoliv och livsarbete borde vara inriktat på att minska okunnigheten, avslöja hyckleriet och avväpna den förtryckande grymheten.

För var skymt av ljus, som kastas över de sociala striderna, måste fördomarne giva med sig och samtidigt växer rättskänslan. Ty vad är rättskänslan annat än klart vetande om faktiska förhållanden och ett opartiskt och oegenlyttigt tillämpande av detta vetande, i för-
 ening med känsla för allmänmänsklig samhörighet.

Det är den högsta uppgift för individen att icke blott själv vara mottaglig för rättskäl, utan även själv aktivt deltaga i undanrödjan-
 det av orättfärdigheter, och på så sätt bidra till vad som av somliga kallas "Guds rikets tillkommelse" av andra för en högre, ädlare civilisation.

Denna ständigt högre civilisation är mänsklighetens högsta uppgift. Tack vare en underbar egenskap i den mänskliga hjärnan, är civilisationens eviga frammarsch en möjlighet. Mänskligheten kan som det förefaller i obegränsat mått skaffa sig klarare medvetande om sig själv och världen och därför går den framåt. Därför fins det hopp för ljusets seger i alla tvister. Därför vädja de stora idéerna aldrig förgäves till folkens samvete. Individerna kunna vädja förgäves och hinna dö eller dödas, men idén segrar om hon är av ljusets och sanningens släkte.

Liksom jorden blott har en sol, och den är internationell, så har vi också ett internationellt samvete. Svart är svart och vitt är vitt i alla länder, antingen det nu erkännes eller ej. Sanningen är en, lögnen är en. Alla de önskemål om glädje, befrielse och rättvisa, som de förtryckta och lidande, de små och värlösa hittills satt upp som en fåfång illusion, skola en dag bli verklighet tack vare sanningen. Då skola de förefalla så naturliga och enkla som om något annat aldrig kunnat komma i fråga, och de gångna släktena skola på sin höjd bestå en medlidandets suck för allt vad de måst umbära och uthärda.

Det kan tyckas hårt, det är hårt, när man ser tillbaka över historiens gångna tider och tänker på alla som lidit för en god och rättvis sak, på alla som haft rätt men aldrig fått

rätt, i bemärkelse vedergällning och belöning fins ingen rättvisa, men en djup tröst ligger däri, att striden för sanningen bär med sig en egen, lyckliggörande tillfredsställelse. Det goda för det godas egen skull — utan någon som helst vinst — kan tyckas vara en fras för drömmare och dårar, men underligt nog dras människornas flertal oemotståndligt mot denna abstraktion och den förefaller dem i deras bättre och djupare stunder som det enda verkliga, det enda värdefulla, den strålande stjärna som de vilja kvarhålla med blicken, i en värld av mörkaste kaos.

Till dessa enkla, allmänna tankar skulle jag vilja anknyta en välönskan för Sundsvall och för det andliga och materiella arbete som här pågår. Här fins många människor intresserade för ljus och framåtskridande, som vilja påskynda förverkligandet av framtidens löften. Må de aldrig tröttna utan år efter år sätta in allt mera energi för att nå sina föresatta mål.

För egen del ber jag att få till dem uttala mitt innerliga tack för förståelse och uppmuntran. Utan sådana människor skulle ensamma skribenter och förmätna kättare bli aldeles isolerade. Lika visst som inte allt revolutionärt och kätterskt är av värde, utan en hel del måste av utvecklingen förkastas eller sovras, lika visst är, att det dock är nödvändigt. Att förstå kätteriets betydelse i och för sig, det är att förstå utvecklingslagen. Det är att förstå hur naturen liksom kastar fram försöksplanter, oupphörligt nya uppslag för att därpå låta de tjänligaste av dem överleva. I den bemärkelsen kan man säga "att framtiden alltid hör det bannlysta, fördömda och stenade kätteriet till".

Ingen av oss lever så länge att vi få se vilka teorier om t. ex. kvinnofrigörelse och barnuppdragelse, som skola bestå som det från allt slagget och alla misstag renade äkta guldet, men nog kunna vi alla enas i en ärlig vilja och ansträngning, att det bästa skall fram även på dessa områden.

Alla önska vi ju det bästa både åt vår samtid och våra efterkommande.

Frida Stéenhoff.

Skogsfjäriln och penséen.

*Om jag är en blåvingad fjäril,
 så är du en sammetspensé
 planterad i drottningens lustgård,
 i drömmarnes blomsterallé.*

*Och lustgårdens fjärilar svärma
 kring rosornas huvudkvarter,
 men skogarnes blekblå fjäril
 den svarta penséen blott ser.*

*Ack, skogsfjäril lilla, du glömmar
 att drottningens lustgård det är!
 Vänd åter till skogens violer,
 där passar du bättre än här.*

*Vad vill du bland fjärilar granna
 i drömmarnes blomsterallé,
 vad kan du väl vänta att vara
 för drottningens svarta pensé?*

Olga.

Det ljusnar —

*Det ljusnar och rymderna klarna,
 vak upp du min sofvande själ,
 bjud drömmarnes töckniga skara farväl,
 dess skymmande år äro farna!*

*Lev upp ur materiens tryckande tvång
 och skaka dess damm ur ditt sinne,
 hör frihetens signade morgon är inne
 med levande jubel och sång!*

*Väx stark, du min vacklande vilja och håg,
 nu gäller det leva och strida
 för alla som längta och sakna och lida
 och vänta på vårens befriande väg!*

Olga.

Också en gärning.

DET var förra sommaren, den regniga sommaren 1907. Tåget ilade fram över Upplands slätt från Upsala mot öster, där Roslagens vackra bygd tager vid. Över slätten gick det, över fuktiga åkrar, där rågen tungt lagt sig mot jorden, som om den inte orkade leva mer, förbi enbackar, som stodo och visade all sin fattigdom, förbi klöverfält, som liksom pöste av välmåga och i översvallande glädje taga emot den överflödande gudsgåvan regnet, förbi fallfärdiga stugor och ståtliga herresäten.

Det ger en egen känsla att fara genom en sådan gammal odlingsbygd. Det är som från marken kom en doft av släktleds trogna, tunga, slitsamma arbete, en doft, en smak, ville jag säga av trygghet, av hem, av ro också. Det är icke forsens, fjällens och skogens ursprungliga liv. Det är *människans*, givet i sorg och glädje, med hård och mjuk hand, med trotsigt och vekt sinne, av lockande lust och bjudande plikt.

Jag såg på min hembygds marker och förstod, hvad hembygd kan betyda. Att det är natur och människa, som räckt hvarandra handen för att skapa ett hemvist för oss, som leva i dag. Och levande stod det för mig ansvaret att giva samma rikedom, men ökad av vår tids liv till dem, som komma efter oss. Vad skola vi kvinnor ge? ljöd det inom mig.

Tåget stannade. Ett par kvinnor stego på. Den ena var ung, den andra var en medelålders kvinna med något dämpadt kraftfullt över sig. De började tala med hvarandra. Den äldre kom av någon anledning att berätta om sitt liv. Hon var född i en statarbyggning på ett gods någonstädes på vägen vi foro fram. "Vi hade bara ett rum", sade hon, "men vi voro också inte så många. Fem barn och far och mor. "Och så berättade hon, naturligt och rätt fram. Och för mitt sinne växte fram en bild, hvars medelpunkt var en fattig statares hustru, hennes mor. Där gick hon som ett urverk från morgon till kväll. En dag som började klockan 4 på morgonen och slutade sent. Då de små vaknade, hade länge vävstolen slagit

sina jämna, hastiga slag. Men under dagen sågo de ej till mor så mycket. Herrgården tog henne och mellan den och hemmet gick hon dag efter dag, vecka efter vecka, år efter år.

Flyttningen till en annan herrgård ändrade intet i hennes liv. Och de små hjälpte till med arbetet från det de begynte kunna stå för sig själva. "Vi visste bara ett: arbeta", sade hon. "Kort till humöret var mor, och inte sa' hon många ord, men rättvis var hon, och ordning höll hon på både hem och oss. Det var inte till att springa ute och hamsa, "tillade hon". Vi tyckte nog, att hon var för fordrande mot oss. Men sen vi växt upp och sett andra hem, då ha vi förstätt, vad vi haft i mor. Och bra folk blev det av alla oss ock", fortsatte hon med självkänsla. "Far var så där mer långsam och efter sig han så att det var mest mor, som styrde."

Ja det var en kvinnas gärning jag hade fått höra. Fem par raska armar hade hon satt i verksamhet för sitt land, fem tänkande sinnen och kännande hjärtan hade hon givit intryck för livet. På olika platser gävo de nu sin insats till det lands förkovran, som sett dem födas. Det var, som om jag sett in i den väldiga verkstad, som heter stad och folk, sett, hur en kvinnas hand, hård av mycket arbete, satte ett av de små hjulen i gång. Ett av de minsta. Ja visst. Men de gripa in i de större; och stanna de små, så ve den väldiga statsmaskinen!

Tåget stannade och mina medresande stego ur. Jag blev ensam med mina tankar. Inom mig återljödo några ord, sagda helt nyligen. De stå i en motion om kvinnans politiska rösträtt, framburen av en förstakammarledamot. Han skildrar i sin motivering en lantarbetarehustrus sysslor: "Vem räknar hennes arbetstimmar och tunga fjät, hvem tänker på hennes behov av vila, var skall hon ens få en söndag ifrån utan möda och arbete? För henne finnas inga utmärkelser och äreställen".

Utmärkelser och äreställen! Ack det betyder mindre än intet! Sådant är icke livet, att det är det tysta, undangömda, tålga arbetet. Och det

är icke den största olyckan. Ty ära och utmärkelser äro alls ingen livslycka, alls intet livsvärde. Åh nej. Men det är något annat. Och det heter rättvisa.

Jag ser dem, de där kvinnorna. I ööverskådligt tåg gå de från tidevarv till tidevarv fram till vårt. Burit ha de med trötta händer och trogna hjärtan släktets börda och aldrig fått tröttna. Visst icke burit den ensam. Det vore orättvisa, det ock, att säga så. Men vilken börda är den tyngsta? Och vilka krafter kunna bäst undvaras?

Historiens väg väger rättvist. Kastas för mycket i den ena vågskålen,

så arbeta dolda krafter, som vi icke kunna beräkna, arbeta osedda, okuvliga, obönhörliga. Och så är plötsligt den andra vågskålen fylld. Hur tungt den väger beror på kraften, som är i verksamhet.

Är detta sanning, och heter kraften, som lever i det fördolda rättvisa, så kommen, I glömda, böjda kvinnoskorpor från fordom till nu!

I ären oemotståndliga, ty veten

*att intet finns
som icke vinnas
av kärleken, som lider.

Elin Rydberg.

En intervju och dess världshistoriska följder.

underökning
När jag för en tid sedan hörde glunkas om den enquête, som F. K. P. R. satt igång bland skapelsens herrar i denna stad för att med deras visa uttalanden om vår rösträttsfråga pryda sin jubileumsskrift, fylldes min själ av en svart avund. Varför hade inte jag tillfrågats vid uppgörandet av anfallsplanen, ja, varför hade jag inte t. o. m. anlitats som Intervjuare! Hur älskvärdt skulle jag inte ha lett mot de stackars offren, hur skulle jag inte ha använt de allra finaste titlar och de allra högaktningsfullaste ordalag.

Nåväl, jag skulle hämnas på F. K. P. R:s styrelse. Jag skulle uppvakta några, av våra slarviga "förkvinnor" förbigångna storheter och sedan låta denna privatintervju i all sin härlighet inflyta i vårt världsblad, fördunklande all den andra trycksvärtan däri. Sagt och gjort. Mitt första offer skulle bli grosshandlaren och riddaren herr Sågenstock, tibetansk v. konsul och stor pamp i staden. Den hade inte F. K. P. R. torts på, emedan han alltid råkade i raseri vid tal om kvinnans rösträtt. Han tog det nämligen som en pik, ty hans hustru hade under ett 30-årigt äktenskap alltid utövat icke blott sin egen utan även mannens rösträtt i hemmet. Så mycket större skulle segern bli, om jag lyckades få ett smickrande uttalande av honom. Som jag visste, att vägen till mannens hjärta går genom hans mage, uppgjorde jag anfallsplanen därefter. Det var hos en av våra gemensamma vänner. Middagen hade varit god, vinerna fina, gubben hade spelt vira och vun-

nit, frun var bortrest! Gick det inte nu, så gick det aldrig, Efter några förberedande krumbukter och några väl anbragta komplimanger över hans goda omdöme (och stora skicklighet i vira) ryckte jag fram med mitt grova artilleri. "Stadens och hela landets intelligentaste och mest betydande män voro nu ense om, att kvinnan borde ha rösträtt. Det vore roligt att höra farbror med sin kända vältalighet yttra sig i denna sak. Vi önskade så livligt att med farbrors ord få inleda vår valda samling uttalanden i jubileumsskriften, etc. etc. Gubben for upp: "Tala inte med mig om kvinnans rösträtt! Ve Sverige den dagen hon får den. Det blir upplösning av våra hem. Tänk er, modern övergivande barnet i vaggan för att springa på valmöten, makan lämnande hemmet för att välja riksdagsman. Vem skall då sköta om barn och hem? Mannen: Tänk er hans lott! Att röra vaggan med ena foten och stoppa strumpor med den andra! Eller att sy i sina byxknappar med ena handen och stå i spiseln med den andra!" Han hämtade andan, och jag passade på och stack emellan med några ord: "Men är det i varje hem ett spädt barn, som överges, eller en stackars man, som tvingas att stoppa strumpor?" "Skämta inte med hemmet, flicka! Få kvinnorna rösträtt, bli barn och make olyckliga, det är mitt sista ord!" — Så slutade min första intervju. På natten såg jag i mina drömmar idel gråtande småbarn och vemodigt strumpstoppande äkta män.

Dagen därpå fattade jag åter mod. Var den första intervjun något mindre lyckad skulle den andra bli så mycket finare. Jag hade denna gång utvalt en *ung* man, ty jag hade räknat ut, att *ungt* folk borde förstå unga idéer. Mannen var vice häradshövding. Solon Lycurgusson. Han var mycket vis. Livets och tillvarons alla gåtor lågo lösta för hans själ. D. v. s. han hade ej aktat nödigt att lösa dem själv, utan med klok urskilning valt ur det rika lagret av gamla beprövade samhällsbevarande åsikter. Jag hade träffat honom i sällskap och med häpnad och beundran lyssnat till hans visa uttalanden.

Han diskuterade aldrig, han blott gjorde ett uttalande. Om jag vågade en invändning, log han tåligt och overseende och böjde på huvudet med en artig gest, som betydde: "För all del, min fröken, ni är förtjusande, men saken är ju redan avgjord. *Jag* har talat".

Dagen efter min misslyckade intervju med konsuln och riddaren Sägenstock träffade jag häradshövding Lycurgusson på teatern. Han gick dit ibland för att konstatera den sceniska konstens förfall. "Får jag anhålla om nästa mellanakt för en intervju?" bad jag med mitt mest förföriska leende, då han försvann för att i teaterrestauranten stärka sig med en whiskygrogg. Och nästa mellanakt öppnade jag elden: "Herr häradshövding, Ni såsom jurist och framtidsman vill väl ge mig ett uttalande om kvinnans rösträtt ur juridisk synpunkt!" Då blev han vältalig: "Kvinnans värld är hemmet. Ve henne, om hon strävar efter något annat än att bli maka och moder! Ve Sverige, att kvinnan glömt denna sin verkliga bestämmelse därhän, att hon fordrar rösträtt! Han blev patetisk. Jag vågade en invändning: "Kunde hon ej utöva sin rösträtt, fast hon är maka och moder?" — "Jo, då vore det färdigt: Modern springer på valmöten och låter barnet gråta i vaggan, maken väljer riksdagsman och låter maken sitta hemma och stoppa strumpor..." Jag ryckte till! Där hade jag nu igen det gråtande dibarnet och den strumpstoppande fadern. "Tack, herr häradshövding, ni har övertygat mig!" stammade jag matt. "Ja, jag brukar övertyga folk," sade han och snodde sina mustascher med ett för-

låtande och uppmuntrande leende. Det var den andra intervjun. Jag gav dock ej tapt. Dagen därpå antastade jag först en socialist, sedan en frikyrklig predikant och till sist en ung löjtnant. I allas svar grät dibarnet och stoppade fadern strumpor. De gjorde mig nervös. De generade mig. Om dagen såg jag i de oskyldigaste små kafferepskilande fruar pliktförgätna politiker med rötsedeln i piraten. Om natten såg jag i mina drömmar tusental och åter tusental av framtidens gråtande spädbarn, vaggade av tåliga och flitiga fäder med hemmets symbol, den trasiga strumpan, uppträdd på vänstra handen. Och jag såg valmöten fulla av kvinnor och tomma på män, och jag såg konkursande spelkortsfabrikanter o. guldkrogsägare i skaror ägnasig åt nappfabrikation o. fåravel.

Vid den sista synen for det som en blix genom min hjärna. Heureka! Giv kvinnan rösträtt, och samhällsproblemen äro lösta!

Och nu vill jag ge en häpnande värld del av de utomordentliga slutledningarna, vilka komma att föra mig till ryktets höjder och mitt namn in i "Odhnerns lilla".

Först och främst! vem har ej hört talas om samtidens spöke, den sjunkande nativiteten. Giv kvinnorna rösträtt, och nativiteten kommer att stiga oerhördt. Inom kort blir vårt gamla Sverige det folkrikaste land på jorden. Tänk er blott, vart tredje år skall den pliktförgätna modern övergiva sitt späda barn för att gå och rösta. Alltså *måste* det vart tredje år *finnas* ett spätt barn i varje familj. Vilken blomstring! Och med tanke på de politiskt upprörda tider, som stunda, kan man t. o. m. ha hopp om en liten urtima då och då.

Det andra problemet är den sjunkande arbetsintensiteten. Den kvinnliga rösträtten råder bot även därför. Ty det blir en vitglögd arbetsintensitet, som de svenska äkta männen komma att utveckla. Efter sitt mer eller mindre stränga arbete för familjens underhåll ha de ju de trasiga strumporna.

Vidare kommer kvinnorösträtten att bidra till höjandet av en av landets modernärningar, boskapskötsel. Ty varifrån ta stoppgarn till bemälda trasiga strumpor utan en nationellt bedriven fåravel.

Och nykterhet och sedlighet! Huru skola de ej främjas genom den kvinnliga rösträtten. Männén få ju helt enkelt ej *tid* att föra uteliv med svalg och dryckenskap, då de bliva bundna vid den husliga härden. Men kanske kvinnorna börja istället! Nej de ha inte tid heller. Valmöten och röstav-

lämning kommer ju att uppfylla hela deras tillvaro, försäkra oss männén.

Det enda, jag inte är alldeles säker på, är äktenskapsfrekvensen. Kanske rösträtten kommer att göra den svenska kvinnan ännu mer hårdgift än förut. Vid denna rysliga tanke faller pennan ur min darrande hand.

Suffragia H—kust.

Kvinnan och alkoholen.

DET är karaktärer vår tid behöver. Och en sann kvinnosakskvinna vill först och främst bilda sin egen personlighet, ty hon vet, att med nya rättigheter följa nya förpliktelser. Därför yrkar hon ej på sin kommunala och politiska rätt av egoistiska skäl, utan därför att hon vill vara med om att driva in nytt friskt varmt blod i samfundskroppen. Hon önskar att i samarbete med männén få skapa om det stora hemmet, samhället, att det må bliva ljusare, vackrare och sannare. Hon önskar att i likhet med männén få göra gällande sin sär-egna begåvning och sitt hjärta, när det gäller stiftandet av nya lagar och former för samfundslivet, att dessa må bilda en fast grundval för vårt folks sunda nationella och allmänmänskliga utveckling. Men så länge partisjukan behärskar våra herrar och svenska män får kvinnan vänta på sin rätt.

Under väntans dagar gå kvinnosakskvinnorna dock ej sysslolösa. De dricka ur de sociala vetandets brunnar och lära känna tidens stora pulsslag. De undersöka orsakerna till samhällssjukdomarna och finna, att roten och upphovet till tidens lyten är avguderier. Vi tillbedja Mammon och Dionysus eller penningens och njutningens gudar. I denna avgudadans vilja kvinnorna ej deltaga, ty den är människans ovärdig, och den framalstrar en dekadans- och degenerationstyp.

En av de mest förrädiska av njutningens gudar är Kung Alkohol. Den är personligheternas, hemmens och folkens fördärvare. Därför är lösningen av alkoholfrågan av den allra största betydelse. Och med alkoholfrågan sammanhänger så många andra frågor såsom t. ex. fattigvårds-, egnahems-, den praktiska folkupfostringsfrågan m. fl. Ingen, som något litet studerat de sociala missförhållandena, kan betvivla, att alkoholen är den förnämsta orsaken till fattigdom. På 100,000 invånare i en stad falla ungefär 1,000 fattigvården till last genom alkoholmissbruket. Och då 150 mill. kronor årligen i vårt land användes till alkoholhaltiga

drycker, få vi tänka tanken ut om förlorade pengar, tid och arbetsförmåga, vilket allt kunnat bättre användas. Lägga vi därtill omkostnader för fängelser, då 80 proc. av fångarna kunna sägas vara alkoholister, samt kostnaden för våra hospital, då statistiken säger oss, att minst 45 proc. av idioter och sinnessjuka äro ett direkt eller indirekt offer för alkoholen, så må vi ju inse, att alkoholfrågan är en national-ekonomisk fråga, som måste lösas. Den vinst alkoholen ger samhället är endast skenbar.

Vi tro, att kunskapens makt så småningom ska väcka alkoholintressenterna till ansvar gentemot nationen. De skola då använda sina ekonomiska resurser, sin begåvning och sin handlingskraft till att ombilda alkoholfabriker till fabriker, som fortfarande ge arbetsförtjänst åt många, men som tillverka drycker, vilka ej lända till någons ekonomiska och moraliska ruin.

Lösa vi alkoholfrågan, hava vi därmed lagt grunden till en sund egnahemsrörelse. Då rådda vi männén åt hemmen, och intresset för den egna torvan förslappas ej längre av hemmens demon, alkoholen. I hemmet hava vi våra djupaste rötter. Och det är bildandet av goda hem med hemkära människor, som ligger kvinnan så ömt om hjärtat, att hon vill kringstärka alkoholen i det stora hemmet.

Även kvinnosakskvinnorna hava modershjärtat kvar, och det klappar för hela nationens barn. Vi vilja skydda våra svenska barn från den ärtlighet, den belastning, som medföljer alkoholen och den därmed sammanhängande osedligheten. Vetenskapens och det levande livets vittnesbörd står med eldskrift inristat i våra samveten. Framtidens Sverige skall ej hava någon degenerationstyp att framvisa. Den vetenskapliga och karaktärsbildande kunskapen i alkoholfrågan och därmed sammanhängande frågor skall bringa till mognad tanken på förbud för alkohol.

Det är för lösningen av nationens livsfrågor vi arbeta och därför yrka vi på vår medborgarrätt.

Elin Nilson.

Varför vi vilja vara med.

När frågan om kvinnorösträtt kommer på tal bland dussinmännen, får man höra: "I köket med fruntimmerna! Kvinnan tige i församlingen. De tala om likställighet med männen, de veka stackarena. De vilja ha makt, bråka och lägga sig i det, som inte angår dem o. s. v." De dra sig inte heller för att lite smått beljuga oss. Hur var det inte t. ex. i ett samhälle för några år sedan, då det var fråga om att bereda kvinnor plats i fattigvårdsarbetet? Därtill voro de alldeles olämpliga. Man kunde ju bara ge akt på något, som för övrigt var en allmänt känd sak, på alla banker och kontor där i staden, att männen där fingo dra tyngsta bördan: de voro flitiga och plikttrogna, medan deras kvinnliga kamrater voro vidunder av slarv och lättja.

Naturligtvis måste man ju medge, att det fanns kvinnor, som ge männen rättighet till dessa bedrövliga omdömen om oss.

Men nog vet jag vad som är djupaste orsaken till vår strävan efter politisk rösträtt. Det är vår medfödda modersinstinkt: vår impulsiva och på samma gång uthålliga medkänsla för allt ungt och vekt, som förtryckes och förtrampas. Det är barnen vi tänka på. Om icke våra egna just, så alla dessa, som vi ha omkring oss i vårt arbete eller dem vi träffa i deras ofta mycket sorgliga hemliv. Aldrig har jag så hett längtat efter goda kvinnors medverkan vid lagstiftningsarbetet som en gång för många år sedan.

Det var i min klass i folkskolan. Vi talade om hälsovård och med anledning därav om sömn. Barnen fingo säga mig, när de gingo till sängs och stego upp. På min fråga svarade en liten elvaårig flicka, att hon brukade stiga upp kl. 4 nästan varje morgon för att koka kaffe. "Åt vem då?" frågade jag häpen. Hon sänkte huvudet, kinderna blossade, och det var omöjligt få henne att svara. Sedan hörde jag av hennes kamrater, att hon brukade "åka i vagn med fina fröknar". Det lät misstänkt.

Tidigt en morgon gick jag till hennes hem i Stenhammaren, som det den tiden hette. I köket var Signe, min lilla elev, hennes femåriga syster och två halvklädda, sminkade gattflickor. Dörren till inre rummet stod öppen. Ett par andra flickor av samma sort lågo

till sängs, blossande på stora cigarrer. Tre karlar gjorde toalett i rummet. På bordet stod en massa tömda porterflaskor och en kaffebricka. Jag var nära att kvävas av sinnesrörelse vid tanken på vad dessa båda små barn fingo vara med om. Fick veta, att barnens mor hyrde lägenheten, att de fallna flickorna voro hennes inackorderingar samt att det var för att koka kaffe åt dem och deras kavaljerer lilla Signe fick stiga upp kl. 4 samt bjuda dem på sängen.

Samma dag besökte jag ett par herrar här i staden, vilkas ämbeten bort förplikta dem att hjälpa mig i denna sak. Den första sade: "Ta inte vid er så häftigt, bästa fröken! Det där är ett ganska vanligt förhållande. Modern försörjer dem ju. Ingenting kan göras". Den andre: Ja, det är sorgligt. Men föräldramyndigheten, ser ni. Lagen är sådan." — "Men om jag skaffar barnen hem och pengar att betala för dem med?" — "Omöjligt. Ingenting kan göras". — Jag plågades av harm och sorg som aldrig förr. Hade jag bara vetat då, att modern kunnat åtalas för hållande av bordell! Men jag var okunnig därom. De, jag vände mig till, hade nog reda på den saken men icke intresse nog för att tänka på *alla* utvägar.

En tid därefter lämnade Signe och hennes mor staden. Södermalms gårdsägareförening hade börjat rensa sin stadsdel från eländet.

Flere år efteråt mötte jag Signe på gatan här i Sundsvall. Hon var grannt klädd, hade målade kinder och spelande, fräcka ögon. Hon såg mig och skyndade sig in på en annan gata. Vad det blivit av hennes femåriga syster, vet jag inte. Men än i dag bränner tanken på dessa barn mitt sinne som eld.

Vem bär nu skulden för deras undergång? Jo, vårt som allra kristligaste samhälle med dess i detta och många andra fall orimliga lagar.

Min vissa tro är, att om vi kvinnor hade ett ord med vid lagstiftningen, skulle sådana förordningar som den, hvilken hindrade mig att ta dessa barn från ett sådant hem, aldrig få existera.

Våra män, de kloka, praktiska, energiska, ha för lite hjärta. Dessutom lida de av ett slags låt-gå-mani. Konstnärer, drömmare, hjärtemänniskor bland

männen bli sällan lagstiftare, passa heller icke därtill. Vi kvinnor ha i allmänhet samma hjärtelag som dessa

män samt dessutom mycket sinne för det praktiska. Hvarför få vi då icke vara med?

Maria Hedvall.

Miserere.

Det var på boulevarden. Jag öppnade dörren till en restaurant. Sakta föll den igen bakom mig. Kyparen tog emot mina ytterkläder. Sökande såg jag mig omkring.

Med en artig gest sade kyparen: "Där borta vid fönstret är en bra plats. Där har Ni en charmant utsikt".

Jag satte mig vid bordet. Kyparen lämnade mig bugande matsedeln och mottog beställningen. Innan han försvann, sade han: — "Madame är väl nöjd med platsen? Jag brukar placera utlänningarna här... Madame är ju utlänning?... De tycka så om det glada boulevardlivet, och härifrån ser man det bra".

"Ja, tack. Här har jag en präktig utsikt över det glada sorglösa livet, och mina blickar drogos oemotståndligt ut till de livliga scenerna.

Där stannade omnibus efter omnibus. En halv minuts halt — nya passagerare. En klatsch över hästryggarna, och så bar det i väg. Elektriska spårvagnarna ringde för automobilerna. Automobilerna tutade för droskorna. Kuskarna ropade "Attention!" åt fotgängarna, som djärva och glammande korsade körbanan.

Ett ungt par stannade vid en blomsterkiosk. Han fäste en stor violknippa i hennes vita kapp.

En skara studenter från Polytechnique ringlade arm i arm genom värsta trängseln mot en varitë. Kuskarna lät ett parbleu-rägn falla över dem. Vad de finga till svar? Jo, de muntraste skrattsalvor.

Strax utanför mitt fönster stannade ett elegant ekipage. I den sidenfodrade vagnen sutto två damer och en herre. Fötter i lackerade skor stego ned på vagnssteget. Restaurantens tunga dörr gick upp. Jag såg spetsar och hörde fras av siden. Strax därpå klingade sorglösa röster från salens bekvämaste hörn.

Ja; kyparen hade rätt. Här kunde man njuta av det glada boulevardlivet.

I samma ögonblick kom en kvinna gående. Hennes ansikte var magert och blekt. En tunn tröja skylde den tunna barmen. Kjolen var trasig. Hon bar ett litet barn insvept i en schal.

Nåja, hon skulle väl gå förbi — Då såg hon in — endast för ett ögonblick. Men vita läppar och insjunkna kinder talade om svält.

Vart skulle hon gå? Hon svarade mig själv genom att stanna på tio stegs avstånd från mitt fönster. Hon stod ytterst på trottoiren. Hennes ögon tycktes hänga fast vid någonting, antagligen vid något i ett butiksfönster.

"Sorglöst och glatt" mumlade jag för mig själv och försökte gå upp i boulevardens glada bilder. Men åter såg jag dit bort.

Nu var hon inte längre ensam. En man stödd på två kryckor stod bredvid. Strax därpå dök en liten gumma upp. Hennes ansikte hade skrumpit ihop till bara skinn och ben. Under hennes slitna, brunrutiga schal stack en gamnal hämtare fram. Två små barn ställde sig bakom henne. Den lilla gumman — vad hon var lik en liten häxa i sagorna! — vände sig om och sköt de små trasvargarne framför sig. Fler och fler kommo till.

En underlig, samling mitt i solljuset.

Bakom alla de övriga ställde sig en man. Det såg ut, som om han ville gömma sig undan de förbigående blickar. Vad skämdes han för? Kanske för den trasiga överrocken eller för de sockor, som tjänade honom till skor? Kanske för de fina anletsdragen, som förrådde hans bättre dagar?

Kyparen kom in med min bricka.

"Kan ni säga mig varför alla dessa fattiga samla sig där på ett ställe? Vad stirra de på?"

"Ah madame!" Det kom litet nonchalant och med en axelryckning. "Här bredvid i hörnet ligger ett slakteribolag. Varje onsdag och lördag delar ägaren på bestämt klockslag ut sådana rester efter slakten, som han ej kan bjuda sina kunder. Det är en genomhygglig karl! Titta på dem nu! Les parasites!"

De började röra på sig. Slöa ögon finga en girig glans. Seniga halsar sträcktes. Utmagrade händer bredde ut papper och öppnade korgar. Den lilla gumman tog av locket på sin hämtare. Slaktardrängarna kommo. Med sina kraftiga händer delade de

ut de blodiga resterna mellan de hung-
rande, så långt det räckte. Var och
en, som fått sin del, försvann som en
skugga. Som ljusskygga råttor, som
slinka ner i sina svarta hål, smögo de
ner i gränderna.

Två stodo kvar. Den lilla gumman
hade blivit undanträngd. Hennes häm-
tare var tom. Hon talade ivrigt med
slaktardrängen. Han gick in i buti-
ken, kom ut och hällde en skvätt blod
i hämtarn.

Mannen med de fina anletsdragen
hade ej heller fått något. Han hade
hållit sig för mycket bakom. Han
gjorde ett försök att be om en bit.
Till svar fick han en gest, som sade,
att det var slut för i dag.

Det ryckte till i hans drag. Det
lilla blod, som fanns i hans kropp, ru-
sade upp till ansiktet. När han gick

förbi restaurangen, såg jag två giriga
blickar falla på mitt dukade bord. Jag
såg en utmärglad hand knytnas. Sedan
försvann han i mängden.

Jag reste mig från bordet. Maten,
som jag beställt, stod orörd. Jag be-
talade den häpne kyparen. Han hjälpte
mig med kappan, under det han mum-
lade: "Mais madame je ne comprends.
pas..."

I detsamma han öppnade dörren för
mig hörde jag smällen av en Cham-
pagnekork. Ja visst, den kom där
bortifrån bordet, där det eleganta säll-
skapet frossade i läckerheter. Jag såg
dit. Mitt på bordet prunkade i en
svart vas eleganta, i guld och brunt
skiftande orchidéer.

"Des parasites!" tänkte jag för mig
själv. Och dörren föll tungt igen bak-
om mig.

Elin Lörgren.

Vardagsgrått.

En dag, då jag var på misshumör
och led vid all världen, begav jag
mig till Vår Herre för att inför honom
klaga min nöd. Och det var inte utan,
att jag ville ställa honom till ansvar
för att han skapat en så usel värld.
Medan jag vandrade den knaggliga
vägen fram — det är nämligen inte
så lätt att komma till tals med Vår
Herre —, undrade jag över vad Vår
Herre väl skulle ha för sig, när jag
kom till honom. Var det sant, att han
var en spjuver, som roade sig med
att blåsa såpbubblor, och att vår värld
var en stor, grann sådan, som skulle
brista sönder till ett *intet*? Eller att
han spelade dockteater på lediga stun-
der och lät oss figurera som marion-
etter? Eller att han satt och vävde
på en väv med grått inslag och att
vi alla voro trådar i den väven?

Och jag gick och tänkte på hur den
väven väl månne se ut — en grå, en-
formig botten med några brokiga trå-
dar här och där, några ljusare och
några mörkare och några hemskt mör-
ka fläckar — var den inte så? Och
eftersom jag var i grått humör, stan-
nade jag vid att tänka på den enfor-
miga, grå botten och hela livet ut-
bredde sig för mig som en torr, oänd-
lig öken. Jag tänkte på alla dessa
människor, som jag mött, dag ut, dag

in, som kommit in i en fåra och fort-
sätta att ploga den, utan att se åt hö-
ger eller vänster; jag tänkte på alla,
som gå i skuggan, på deras tunga
släp, oftast utan resultat; jag tyckte
mig se tvärs igenom människorna och
såg, hur envar, som icke hakade sig
fast vid ett halmstrå, endast sökte ge
sig sken av att finna livet ljusst och
gott. Och utan att jag riktigt visste
varför, kom jag att tänka på en dröm,
som jag haft en gång, om en skara
barn, som lekte på en äng; och bar-
nen hade gamla ansikten, gubb- och
gummansikten, och den muntra sången
hade slutat i ett skratt, ett hårt, ihå-
ligt ett.

Så var jag äntligen framme hos Vår
Herre och fann honom sysselsatt i sin
örtagård. Snart stod jag inför honom
och begynte min klagovisa. Och det
tycktes mig, som hade jag att bära
fram inför honom all världens tomhet
och ödslighet och vardagsgråa enfor-
mighet. När man är uppfylld av bit-
terhet, talar man nog inte så, som
man bör, inför Vår Herre. Jag före-
brådde honom, att han övergivit sin
stora örtagård. Människorna voro som
plantor, utan fäste, rotlösa, tvungna
att följa livets ström utan att veta vart
det bär. Och jag klagade över hur
människorna, skapade till härskare,

blivit slavar under tillvarons bekymmer, hur vi alla därnere kröpo fram som sniglar, envar tyngd av någon börda; och hur vi alla voro små delar av något maskineri, delar, som när de blevo odugliga bara lades åt sidan och strax ersattes med nya. Jag sökte skildra hans skapelse, sådan den tedde sig i min grå stämning, och jag frågade Vår Herre efter mål och mening.

Vår Herre sysslade hela tiden med sina plantor, och när jag slutat, såg han på mig, lilla människobarn, bröt en blomma, som han gav mig, så och — förstod jag, att jag måste gå. Det tyckte mig underligt, att jag skulle gå ifrån Vår Herre utan något svar på mina frågor, men — de voro väl alltför förmättna, tänkte jag.

Så vandrade jag min väg hemåt, undrande över vad Vår Herre väl menade med detta och mycket annat, allt under det att skuggorna föllo djupare. Plötsligt råkade jag stöta min fot och såg upp. Några gestalter skyntade omkring mig i dunklet. Jag undrade inom mig om de väl voro på väg till Vår Herre. Men när jag såg litet närmare på dem, vaknade gamla erinringar inom mig; de påminde om personer, som jag sett någon gång i världsvimlet. Men, varav kom det sig väl — jag kände mig så underligt klar-synt, tyckte mig kunna se in i deras hjärtan, ana deras tankar, fånga hela deras livs historia i ett ögonblick. Be-

rodde det manne på att jag kom direkt från Vår Herre, eller — nog av, detta sysselsatte mig föga, snart var jag helt gripen av det jag erfor.

Jag mötte människor, som tyckts mig beklagansvärda, vilkas liv var en enda kedja av försakelser och umbäranden, och som ändå buro ljusa, glada tankar; jag upptäckte ljuspunkter i deras inre, varom jag förut icke haft en aning, och vilka förmedlade kontakten mellan dem och livet. Jag såg enstaka, i och för sig obetydliga handlingar och små ord, vilka som en blyxt kastade ett förgyllande skimmer över vardagslivet.

Och jag såg, hur där fanns kärlek till livet, bara därför att det var liv, och kärlek till arbetet, bara för att det var arbete. Där fanns storhet av det slag, som icke syns för unga, oerfar-na ögon, den storhet, som ligger i ett liv av självuppgivelse och försakelse och som är oveten om sig själv; den storhet, som gömmes i en djup sorg, vilken sätter märke på hela livet, även "vardagslivet", och den storhet, som ligger i att icke ge tappt utan fortsätta fullgörandet av en plikt, om man än föga eller intet förstår mål och mening. Och det föll mig in, att om man betraktar den grå väven på nära håll, man kanske upptäcker ett vackert färgspel, liksom hos den grå graniten de små kristallkornen gnistra i färgprakt.

— a. — m.

En kvinnlig målare.

JAG var på väg ut till Sundsvalls kvinnliga målare, Fru Ingeborg Bonnström. För en tid sen hade jag träffat på henne i ett hem här i staden i fullt arbete. Jag minns mycket väl hur det gick till. Jag kom på besök till en bekant. "Ja, snälla du, här gäller det att hoppa över målarpytsar och klisterburkar för att komma in till mig. Rummet utanför mitt håller just på att att repareras".

"Har Ni målare här? Inte — jag hör det ju varken visslas eller sjungas".

"Åhja, det blir väl det, som förvånar dig mer, bara jag öppnar dörren. Titta".

Min vän öppnade. En kvinnlig målare! Det var Fru Bonnström.

Hon var iklädd en praktisk arbetsdräkt av ljus domestik.

Jag såg mig omkring. Taket var redan struket. Väggarna voro spända med papp. Fru Bonnström var just i färd med tapetseringen. Med kraftiga tag förde hon klisterpenseln över tapetens baksida, och inom några minuter satt den stram och slät på väggen.

"Och sen kommer målningen? frågade jag och tittade upp till henne på målarebocken.

"Ja, sen kommer målningen och sista avputsningen" sade hon med en glimt i ögat. Det gällde nog min häpnad min, som tydligare än ord sade henne huru förvånad jag var över att stå öga mot öga med en kvinnlig yrkesmålare.

Förvåningen över att hon varken visslade eller sjöng till arbetet — det gjorde hon aldrig, förklarade hon — lade sig snart.

Men varför hade hon blivit målare?

Vilka omständigheter hade drivit henne in på detta område, som liksom många andra ännu är uteslutande mannens? Varför hade hon ej slagit sig på ett yrke, där kvinnan enligt allmän uppfattning hörde hemma?

Min undran blev till frågor.

Det drog en skugga över hennes drag. "Jaa", sade hon, "det är en lång historia. Kanske skulle det passa bäst att berätta den mitt ibland målarfärg och arbete, men — — —".

"Nej, jag vet, jag kommer och hälsar på en dag. Får jag det"?

* * *

Det var härom * dagen: Målarnas "stilla tid". Jag fann Fru B. hemma, sysselsatt med att sy.

"Ja, när målningen tryter, tar jag emot sömnad", förklarade hon, och förde mig igenom det putsade köket in i kammaren. Vi slog oss ner och jag påmide henne om det löfte hon gav mig uppifrån målarställningen.

Och så kom hennes livs historia.

Den kom som svar på alla mina frågor. Den talade ett allvarligt språk. Åtminstone från den stund hon beslöt sig för att gripa till penseln.

Det var i Kumla socken invid Sala en tid efter hennes giftermål med en där bosatt målare. Mannen var skicklig arbetare, togs snart i så starkt anspråk, att han måste skaffa sig två gesäller. Allt gick bra i början.

Men så kom en dag, och Fru B:s röst fick en dyster klang, då min mans gamla spritbegär vaknade. Lite anade jag då, att det skulle ödelägga honom alldeles till slut. All hans lust att arbeta försvann. Och gesällerna lockades med. Det gick ju över igen, och efter några dar var arbetet åter igång. Men det blev upprepade avbrott. — —

Jag grubblade över utvägar. Bevekande ord och böner hade misslyckats. Då såg jag bara en väg klar för mig.

Och så berättar hon hur hon steg upp tidigt en morgon, skötte sysslorna i hemmet och gjorde iordning maten. När mästern med gesäller gav sig iväg till arbetet, följde hon med.

Kanske kändes det litet gruvsamt i början. Både mästars och gesällers

ögon vilade på den ovana handen. Men det måste gå.

"Jag ville stå som en kamrat vid hans sida. Stödja honom ville jag och öka hans arbetslust. Det gick, jag menar att lära sig måleryrket, men han förblev densamma som förut.

I Borlänge, dit familjen flyttade sedan, uppbyggdes en stor verkstad. Då mannen erbjöds målning vid den nybyggda järnvägslinien och drog åstad med 3—4 gesäller, återstod ingenting annat för Fru B. än att sköta verkstaden.

Ensam gick det ej, Borlänge var en livlig plats med rikt tillfälle till arbete. Och en vacker dag for en duktig, handlingskraftig kvinna in till Falun. Hon begav sig till en målarverkstad.

När hon åter kom ut därifrån, låg ett förnöjt drag kring munnen. Hon hade lyckats värva några präktiga gesäller. Efter ett långt besök i stadens målarbod bar det av hem med färg, målarredskap och stora tapetbuntar.

På kvällen anlände gesällerna. De fingo bostad i den rymliga gesällkammaren, mat samt 9 kronor i veckan.

Fru B. satte nu maskineriet i gång. Hon tog emot kunder, ordnade med beställningarna och utförde en stor del arbete själv. Hushållet och sina två barn måste hon nu delvis anförtro åt en kvinnlig hjälp.

Jag minns ännu med glädje den dag jag mottog min första stora beställning: Målning och tapetsering av ett nybyggt hus med tio rum. Vi voro fyra, som togo i tu med det: Jag och tre gesäller. Kl. 7 började vi och stodo i till 8 om kvällarna. Tapetserade, det gjorde jag, gesällerna ströko oljefärgen. En timmas frukost och en timmes middag hade vi. Frukostburo vi med oss. Jungfrun kom med middag till oss alla fyra. På ungefär tre veckor var det färdigt.

Under det Fru B. sålunda ihärdigt stod i, inträffade allt oftare och oftare avbrott i mannens arbete. Avbrotten blevo längre och längre. Utsikterna att rädda den skickliga arbetaren allt färre och färre.

När min man en dag 1889 kom och sade, att vi skulle flytta till Sundsvall, förstod jag, att nu var räddningen förbi. På landet hade det kanske funnits någon möjlighet. I en stad — nej, nu var mitt hopp ute".

Året efter branden kom familjen hit och byggde egen stor gård på Östermalm.

“Ja, än i dag har jag roligt, när jag tänker på människornas förvåning. En kvinna, som gav sig till att måla! Folk stannade och undrade. Folk tittade in genom fönsterna. Nej, jag har väl aldrig sett på maken, sa' en herre och och steg på. Han frågade ut mig i det oändliga.

Nu ökade gesällantalet till 17.

Mat och husrum skulle de ha. Det var ett stort hushåll. Det tog mycket av Fru B:s tid. Men hennes hand och pensel voro nu en gång oskiljaktiga, och möbelmålningen sköttes av henne i verkstaden. Ofta måste hon också överta ledningen av arbetet och gesällerna i de stora byggena. Hennes farhågor hade besannat sig. Hon stod snart alldeles ensam.

Från 1894 försörjer hon sig och sina barn ensam. Hon fortsätter måla men utan gesällhjälp. Orädd är hon för arbete. Hon tar emot målning och tapetsering av hela hus. Ni känner till f. d. Assarsons stora byggnad

på Köpmangatan, Kamrer Lindbergs villa å Södermalm har ni sett. Nästa gång Ni går förbi dem, så tänk på att en kvinna har målat och tapetserat allt från bottenvåningen till vinden.

“Undantag hörnbutiken“, säger Fru B. Ja, men lägg till, skulle jag vilja säga, och räkna upp många hus och lägenheter, och till och med “utvånningar“.

Inte ens denna sista form av arbetet har vår målare skytt. Den stora stegen och den tunga målarpytsen ha ej avskräckt hennes kvinnliga hand.

Ännu kan intet arbete avskräcka den handen. Trots de mer än 60 åren är Fru B. trogen sitt yrke; det yrke, som hon av livets hårda allvar tvangs in uti; det yrke, som hon lärt sig så grundligt och skickligt, att hon avtvingat sina manliga yrkesbröder gillande och uppmuntran; det yrke, som hon nu så uppskattar, att hon utbrister:

Ack, om det vore mig förunnat att snart se en kvinna fortsätta på den väg jag börjat.

Nil.

Jus Suffragii.

Dramatisk handling i 12 scener.

PERSONER:

Jacob Ferrald.
Eline Ferrald.
Harald Ferrald.
Malte Maria Ferrald.
Nora Lang.
Eva Garman.
Karin.
Helmer Ståhlfeldt.
Bertha Ståhlfeldt.

Handlingen försiggår i Norrland högsommartid.

SCEN 1.

(Scenen ett stort balkongrum hos Ferralds. Det är ett ljusst vackert rum gammaldags möblerat. En bukett röda rosor på bordet. Herr och Fru Ferrald sitta till bords).

Jacob Ferrald (höjer sitt glas).

Skål Fru Eline! Och tack för åren, som gått. Jag är i dag om möjligt lyckligare än på min första bröllopsdag.

Eline Ferrald.

Skål Jacob och tack för alla ögonblick från det minsta till det största. Du är mig kärare i dag än den första dagen.

Jacob Ferrald.

Vad åren egentligen gått lätt för oss. Du är vacker än som en ros.

Eline Ferrald.

Jag är visst inte så vacker. Det är din kärlek, som förskönar mig. — Se på dessa sväljande röda rosor, de äro vackra. Tror du de känt smärta, när man brutit dem. O, så många, många gånger jag dragit tillbaka min hand, då jag stått i begrepp att bryta en blomma.

Jacob Ferrald.

Varför det?

Eline Ferrald.

Därför att en röst inom mig ropat: Nu dödar du.

SCEN 2.

Karin (kommer in med postväskan, som hon lämnar herr Ferrald).

Här är posten. (Till Fru Ferrald.) Det är då ett riktigt bröllopsväder i dag, så skönt, så skönt, att det är synd vara inne.

Eline Ferrald.

Ja, vet du Karin, jag kan inte minnas den här dagen annat än med strålände sol, knappast ett moln på himmeln.

Jacob Ferrald.

Här är brev från gossarna. Skall jag läsa det högt?

Eline Ferrald.

Ja tack. De kära, de glömma sig aldrig.

Karin.

Ja si då måste jag stanna och höra.

Eline Ferrald.

Ja visst Karin. Du har lika så stor rätt som vi.

Jacob Ferrald (som öppnat brevet).

Det tycks vara Malte som börjar.

(läser) I en stund som denna
man borde ha en penna
Som kunde skriva vers
både härs och tvärs

men som jag inte har det, så får jag endast
utbringa ett fyrfaldigt hipp hipp och ett länge
leve för brudparet Ferrald på Örngården. Leve de.
Er Malte Maria.

Karin (torkar tårarna).

Herre Gud vad de' ä' vackert.

Jacob Ferrald.

Nu kommer Harald (läser) Kära älskade farmor och farfar. Det finns inget språk nog rikt för de stora ögonblicken. Det erfar man, när man håller pennan i hand och vill försöka sätta sina känslor på papperet. — För att själva få önska Er lycka komma Malte och jag på bröllopsdagens afton till Örngården. Och — vi komma inte ensamma. Ty käraste farmor och farfar. Vi ha — — jag tvekar nästan skriva det, oviss om hur ni upptar det, båda två först förälskat och sen förlovat oss. Och vi ta våra flickor med.

Er egen Harald.

Karin.

O mina tider! (börjar gråta). Vilket elände! Vilken Olycka! De arma barnen!

Jacob Ferrald.

Förlovade. Som en blixtn från himmeln. Vad säger du Eline?

Eline Ferrald.

Ja vet du, jag finner inte ord. Skall jag säga riktigt, hur jag känner det, så erfar jag en viss beklämning.

Karin (mellan tårar).

Vilka kan de ha råkat ut för våra snälla gossar? De äro för goda åt själva englarna. Och i dessa tider. Kanske riktiga nihilister, rösträttsfregatter. Man kan ju aldrig veta.

Jacob Ferrald.

Vi ska väl inte tro det värsta kära Karin. Vi få väl hoppas litet på deras egen omdömesförmåga.

Karin.

Vad ä' de' lönt att hoppas, nåädå, de' ä' bäst att se olyckan sådan den är.

Eline Ferrald.

Om ett par timmar äro de här. Vill du säga till Karin, att gästrummen göras i ordning (Karin går). Det är som ett moln stigit upp på vår vackra bröllophimmel.

Jacob Ferrald (har hämtat hattar och parasoll).

Kom Eline gå vi ut i solskenet — och se tiden an.

(De gå ut balkongvägen).

SCEN 3.

Karin (som kommer in för att duka av).

Håhå Jeja! »Dag skall du prisa, se'n bergad sol sig döljt.» (Får syn på brevet, börjar

gråta.) Och båda två. Malte kunde väl ha väntat, så bade han hunnit bli bränd av Haralds olycka eller tvärtom. Och då kunde väl Harald hellre tagit fröken Bertha, som gifte sig i fjol. Hon är då en riktigt fin flicka, som så att säga växt upp under våra ögon. (En automobils Töff, Töff, hörs utanför. Karin hoppar till och springer fram till fönstret). Redan här. Och kunde jag inte tro, inte ens med en anständig häst och vagn, utan i uttmobil. Dom kunde ju lika gärna kommit flygande. Det blir värre och värre ju längre man lever.

SCEN 4.

Man hör glada röster utanför. Nora, Eva, Harald och Malte komma in.

Harald.

Här är vi nu Karin. Är vi välkomna.
(Han tar henne i famn).

Malte.

Karin Katharina dig hälsar den lyckligaste pojke goddag.
(Omfamnar henne och ger henne en smällande kyss).

Karin.

Kära Jestanes, ni komma och överrumpla mig som en oricanvind.

Harald (presenterande).

Här är Nora Lang, hon är min och Eva Garman är Maltes.

Malte.

Nå vad tycker du om dem.

Nora.

Det behöver inte Karin säga än.

Eva.

Men jag måste få säga, att jag tycker redan mycket om Karin, för hon har varit så snäll och rar mot min Malte.

Karin (generad).

Åh för allan del.

Nora.

Jag har sannerligen skäl följa ditt exempel, Eva. Kära goda Karin tack.

Karin.

Nej nu måste jag gå. Håhå jaja!

Harald.

Var är farmor och farfar.

Karin.

De äro ute och promenera.
(Karin går ut).

SCEN 5.

(Nora som gått fram till fönstret). Nej, vad vi måtte vara högt. Här ser man ju vatten. Vad här är vackert! Eva du måste komma och se. Ser du så blått, så blått. Det är något befrående med en utsikt över havet. «Den lyfter tanken, som vida vill gå.»

Eva.

Ja det är betagande vackert, men har du känt vilken stämning det vilar över rummet härinne. Det är, som man bars långt tillbaka i tiden. Jag skulle inte bli förvånad, om jag fick se Fru Lenngren vid sybordet därborta.

Harald.

Vad det gör oss glada, att ni tycka om Örn-gården. Jag var rädd vi kanske i vår kärlek till farfar, farmor och »Örnnästet» använt för superlativa ord vid skildringen och ni kanske skulle finna Er besvikna.

Nora.

Det är inte underligt att här växer upp Örn-ungar.

Eva.

Ja, två riktiga kungsörnar.

Harald.

Det växer upp örnungar utanför Örngården också.

Nora.

Men vet du Harald, när jag ser allt det här vackra erfar jag plötsligt en känsla av beklämning. Tänk, om vi skulle komma och störa något här. Jag menar, om Er farmor och farfar skulle på något sätt ogilla Ert steg, och ni skulle få offra allt detta för vår skuld (bevekande). Låt oss då hållre gå genast.

Harald (i det han drar henne häftigt till sig.)

Du vilda flicka. Vet du inte, att det är en naturlag, att det gamla måste vika för det nya.

Nora.

Jag vet det, men det är inte mindre grymt för det.

Eva (till Malte).

Jag delar Noras mening, därför »Låt mig försvinna från din levnadshan, som liten blomma, ställd på ängen faller den djärve fjällbestigaren ur sikte, när han mot molnen träder an sin färd».

(Malte vill avbryta henne, han vet ej om det är allvar eller skämt, Eva fortsätter med stigande patos):

»Att du fann liten blomma, fastän ringa, din älskog värdig, när förbi du gick skall stråla solglimtvarm i hennes stilla och obemärkta liv!»

Malte.

Sluta, sluta. Jag tål inte ens skämt i denna fråga. Vad skulle det bli av oss, vad skulle vi leva för, om vi inte hade varandra.

Eva (med en suck).

Ja Nora och jag vi ha ju alltid vår rösträtt. Tack vare den behöva vi nog inte vara sysslösa den återstående delen av vårt liv. Och ni kunna ju skaffa Er ännu högre intressen. Börja öva Er till Marathonlöpare t. ex.

Harald.

Nej stopp nu ett tag, och låt oss hålla oss till verkligheten. Att farmor och farfar inte vidare ta del i, och jag tror jag måste säga se med oblidla ögon på den moderna kvinnorörelsen, det måste ni veta först som sist.

Malte.

Men jag tror ni ändå kommer att tycka om dem. Vår lilla farmor måste man tycka om.

Harald.

Ja, hon är så späd och fin, att hon skulle kunna föras bort av en vindfläkt. Man tycker hon skall förfrysa här i vår kalla nord, och jag är säker hon var ämnad att leva under en soligare himmel.

Malte.

Alltså, förstå ni, presentera vi Er till att börja med rätt och slätt som vanliga familjeflickor.

Harald.

Så det är bäst ni släcker elden i Er blick och jämnar ut det energiska draget kring Er mun. — Hur är det med F. K. P. R:s ständige.

Nora (står blek och tyst).

Ja vet du, jag känner mig ängslig. Det här är mycket värre än att tala på ett opinionsmöte.

Eva.

Opinionsmöte ja. Det kommer naturligtvis att stå i tidningarna om rösträttsmötet i Trollesta, och då komma ju våra namn att stå där.

Malte (som börjar bli nervös).

Ja, länge kommer det inte att gå.

Nora.

Ja också tycker jag det hela förefaller lömskt.

Harald.

Nej men snälla ni, ta det inte fullt så tragiskt. — Jo nu skulle kamraterna se det »glada klöverbladet.»

Malte.

Stå stilla Eva (rusar fram till henne). Ta bort det där.

Eva.

Vad du skrämmer mig. Märket hade jag glömt. (Tar bort det).

SCEN 6.

Karin (kommer in, ser mycket olycklig ut).

Nu komma Herr och Fru Ferrald.

Harald.

Vill du visa flickorna upp på gästrummen. De önska göra sig i ordning litet. (Till Nora och Eva.) Vi ropa på Er, när ni får komma. (Nora, Eva och Karin gå).

SCEN 7.

Jakob och Eline (inkomma).

Harald.

Farfar, vi ha den äran!

Malte.

Farmor, hjärtligaste lyckönskningar!

Jacob Ferrald.

Nej ser man på redan här.

Eline.

Tack min gosse! Så roligt få se Er igen! Men var är flickorna. Är de inte med.

Harald.

Jo, de äro där uppe. Det är inte utan, att vi alla äro lite ängsliga för...

Eline Ferrald.

Hur vi ska ta emot Er? Kan ni tro, att det finns mer än ett sätt. Visst stack det till litet genast, när man så där med ett tag kommer in i andra rummet. Och litet oro erfar man ju alltid.

Jacob Ferrald.

Men oron läto vi snart fara förlitande oss på Ert goda omdöme.

Elíne Ferrald.

Hur har ni funnit varandra?

Harald.

Den första gången Amor avsköt sin pil mot mig, det var en kväll jag hörde Nora Lang tala. (Malte stirrar förskräckt på Harald).

Jacob Ferrald.

Hörde henne tala.

Harald (finner sig).

Ja, vi bodde på samma pensionat, ser farfar.

Malte.

Eva Gahrmans och min första beröringspunkt var rotmos. Det kom på tal vid bordet en gång, vad var och en skulle önska sig, på sin bröllopsmiddag. Och Evas och mitt föll på denna gudarätt.

Harald.

En gemensam egenskap fann vi alla fyra rätt snart. Vi voro föräldralösa, och det drog oss till varandra.

Malte.

Ja, och innan vi visste ordet av upptäckte vi, att vi inte kunde leva utan varandra.

Jacob Ferrald.

Be flickorna komma ner.

Harald (ropar i dörren).

Nora. Eva.

Elíne Ferrald.

Jag riktigt längtar att få träffa dem.

SCEN 8.

Nora och Eva (inkomma).

Harald (presenterar).

Nora Lang.

Malte (Likaså).

Eva Gahrman.

Elíne Ferrald.

Mina kära flickor. Välkomna till oss. Jag hoppas ni på Orngården skall vinna i någon mån ersättning för det hem ni sakna. Liksom jag är gossarnes blir jag Er farmor.

Jacob Ferrald.

Och hoppas jag, att ni kommer att trivas riktigt länge hos oss.

Elíne Ferrald.

Kom slå vi oss ner, så kommer nog Karin snart med kaffet.

Jacob Ferrald.

Om ni varit här i går, hade ni fått träffa morfar Malte, gossar. Han var här och sade adjö. I morse reste han med Amerika som mål.

Harald och Malte.

Nej vad säger farfar.

Jacob Ferrald.

Ja, hans vandrarlust lägger sig aldrig till ro.

Harald.

Hur är det hinduen säger: Det är farligt fara över havet, ty det väcker längtan.

Nora.

Amerika! ja, vilka jättedimensioner allt har tagit där. (Harald, Malte och Eva stirra mållösa på Nora).

Elíne Ferrald.

Har du varit där?

Nora (förvirrad).

Mest i mina drömmar.

Elíne Ferrald.

Att ingen av Er gossar fått Maltarnas vandrarlod i sina ådror.

Malte.

Väck ej den björn, som sover. Det är bra han ligger i ide, så länge börsen är så mager som min. Tyvärr vaknar han upp ibland, och det är då jag skriver mina långa avhandlingar om att det borde bli en ringlinje över hela jordklotet. Bara tanken berusar mig.

Elíne Ferrald.

Min stackars Malte du är entusiast. Du kommer att få många stötar i livet.

Malte (till Eva).

Dem ta vi emot tillsammans.

Eva.

Ja det göra vi. Och jag säger som Hanna Røjare: låt gärna stötarna komma, bara man ibland får känna elden härinom.

SCEN 9.

Karin (kommer in med kaffet).

Löjtnant Ståhlfeldt med fru telefonerade, att de ville titta in på hemvägen från sta'n. Jag bad dem vara välkomna.

Elíne Ferrald.

Javisst.

(Karin går ut).

SCEN 10.

Nora.

Får jag servera kaffet. Det är så roligt få vara till litet nytta så här för någon i ett hem. Det är så länge se'n sist.

(Serverar omkring kaffet).

Elíne Ferrald.

Dog dina föräldrar tidigt ifrån dig.

Nora.

Jag har egentligen aldrig haft några föräldrar. Jag har hört till de där barnen, som få kalla sin mamma för faster eller tant, medan hon lever, och först när hon är borta får veta, vilken hon i själva verket var.

Elíne Ferrald.

Stackars Min lilla vän.

Eva.

Ja, man kan mista sina föräldrar utan att de dö. Min mor är död, men min far lever. Men jag räknar ändå båda som döda. Min far gav mig nämligen styvmor, när jag var tolv år. Se'n dess blåser det en så kall vind där hemma, så jag fryser alltid när jag är där.

Jacob Ferrald.

Ja, styvmödrar är ett särskilt slag av människor. De ha fiskblod i sina ådror.

SCEN 11.

Bertha och Helmer Ståhlfeldt (inkomma).

Bertha.

Helmer och jag ville titta in på Örngården i förbifarten. Har den äran snälla tant och farbror.

(Man hälsar och presenterar).

Helmer.

Det var då riktigt överraskande. Båda två förlovade. Ja, nog har ni hållit ihop i allting, men att ni till och med förlovat Er på samma gång. Att ni inte tog samma flicka ha, ha, ha.

Bertha.

Men nu måste ni gratulera Helmer också. Han och Bijoux för hem tre första pris från senaste löpningarna.

Helmer.

Ja och en riktigt glädjande underrättelse dessutom. Vet farbror civilisationen håller på att nå våra trakter — Vinterns travtävlingar och fältrittar komma att förläggas hit upp.

Jag tror jag vågar påstå, att jag har rätt stor del av äran.

Malte.

Ska du inte börja överge de där barnlekar-na snart.

Helmer.

Kallar du det barnlekar. Både ryttarns och hästens liv står mängen gång på spel.

Harald.

Du skulle börja intressera dig litet för det kommunala här i trakten.

Helmer (Stiger upp och går ett slag).

Brrr. Kanske sitta på kommunalstämmor i timal. Vet du inte att man blir tjock och ovig om man sitter för mycket stilla. Dyrbarare än så är man för sitt land.

Bertha.

Ja och du kanske vill att jag skall bli kvinnosakskvinnna.

Harald.

Ja varför inte?

Helmer (sätter sig).

Apropos kvinnosakskvinnor. Har fröken Lang någon tvillingsyster?

Nora.

Nej.

Helmer.

Ja då var det ni själv då. Ni var inte rädd minsann. Men inte lyckades ni övertyga mig. Och vet ni vad min kamrat sa:

Nora.

Nej.

Helmer.

Ja ni tillåter jag återger det ordagrant, annars förlorar det sin spets. »Fan till skada», sa han, »att den onde farit i en så söt flicka».

Nora.

Ni ogillar då den moderna kvinnorörelsen?

Helmer.

Jag avskyr den. Vilken ska' uppehålla poesen i världen om kvinnorna bli politiska? Mitt kvinnoideal är en poetisk, luftig, eterisk varelse. Och detta ideal förstör de kortklippta, karlavul-na damerna.

Nora.

Ni följer inte alldeles med Er tid. — Er fru är då inte heller intresserad för saken.

Bertha.

Jag. Nää då. Jag har det så bra så jag kan då inte förstå, hur jag skulle kunna få det bättre. — Nej nu måste vi ge oss i väg klockan är så mycket.

Helmer.

Tiden går fort i angenämt sällskap (bugar sig alldeles särskilt för Nora).

(De ta avsked och gå).

SCEN 12.

(Alla sätta sig utom Jacob Ferrald, som går häftigt fram och åter. Det uppstår en lång tryckande tystnad.)

Jacob Ferrald (talar upprört).

Jaså fröken Lang, jaså ni är en sådan, som inte trivs med den stilla lycka ett hem skänker. Utan ni far omkring på landsvägarna och uppträder på offentliga möten. — Ni hör till de unga vildhjärnor, som vill reformera världen med ett enda slag. — Ni gillar inte den lugna, sansade utvecklingen, som kommer med förbättringar blott man lugnt väntar.

Eva och Nora (mer för sig själva).

Mer än tusen år.

Harald.

En rätt försvarllg tid.

Malte.

Farfar menar: man väntar aldrig för länge, när man väntar på något gott.

Jacob Ferrald (fortsätter oberörd av de andra).

Ni har lyckats nästla Er in hos Harald. Vilket är nu det hem ni ämnar bjuda honom. Ett hem, där frun alltid är borta; på opinionsmöte här — på protestmöte där. — Ni nämnde något om Er mor nyss. Det låter mig i någon mån förstå hur ni kommit dit, där ni nu är.

Nora (reser sig häftigt).

Min mor. Om det är hennes olyckliga, förödmjukande tillvaro, som väckt inom mig denna okuvliga längtan efter frihet och jämnlighet, då har hon icke levt sitt liv förgäves. — Och herr Ferrald tro ej, att jag förlorar modet när jag möter motstånd och oförståelse. Nej, för varje gång stålsättes min vilja, på nytt och elden flammar högre. Den eld, som ej skall och får släckas, förrän den förtärt alla de hinder, som ligga uppstapplade på vägen till målet.

Eva.

Det är väl bäst att jag först som sist omtalar att även jag svurit trohet åt samma fana. Och jag ämnar hålla min ed, om jag så skall stupa i striden. — Men farfar Ferrald, är det inte orätt att vara motståndare till en så rättvis sak, som ändå till sist skall segra, (bedjande!) Kom med oss, det är i längden tröttsamt att bromsa.

Jacob Ferrald (till Harald och Malte).

Hur har ni kunnat overse med detta. — Eller ni kanske rent av gått in i ligan, som underminerar hemmen. — Så långt har det alltså gått. Men hur, när?

Malte.

Varför, när och hur vi blevo anhängare?
— Medfött kära farfar!

Harald.

Även hos mig lade säkert min mor fröet till förståelse av kvinnornas frihetskamp, och tror jag, att Malte mycket tidigare än jag vanns för saken. Men en dag, en riktig grävådersdag för-råsten, gick jag och hörde Hanna Røjare. Sä-kert känner du hennes namn, farfar. Hon har gått ut från ett storbondehem. Hon har skaffat sig världsdamens förfining och likväl behållit sin sunda blick på livet och därför talar hon sig in i allas hjärtan från gentlemannens till daglönarens. Hon är född att bära fram en stor idé.

Hon vann mig alltså helt. — Att Nora sedan gjort mera till än från betvivlar nog ingen.

Ack farfar, om du ville lyssna till dem, skul-le du inte längre missförstå en så rättvis sak.

Jacob Ferrald.

Eline varför säger du ingenting, bedövar dig olyckan.

Eline (har under samtalet arbetat med storrörelse).

Jag har en gång mistat en vän för denna saks skull.

Jacob Ferrald.

Och nu skall du mista din döde sons båda barn.

Eline.

Nej jag har inte råd att förlora flera. Nu har ögonblicket kommit som: Er mor siade: »En gång fram i tiden», sade hon till mig, skall du förstå mig.

Jacob Ferrald.

Men nu förstår inte jag dig.

Eline Ferrald.

Hon talade ofta med mig om kvinnornas frigörelse. Jag trodde hon var olycklig på nå-got sätt, men det var hon icke. Ja då kunde jag inte förstå henne. När du föddes Malte, hade hon så önskat du skulle vara en flicka, när du så inte var det, gav hon dig ändå sitt namn. Han måste komma att förstå mig en gång, yttrade hon ofta. Vad hon mötte litet förståelse i livet Er vackra, ljuva mor.

SCEN 12.

Karin (kommer för att ta ut kaffet).

Jacob.

Då blir jag lämnad ensam till sist, om inte du Karin vill stanna hos mig, din matmor har blivit anhängare till den moderna kvinnorörelsen.

Karin (generad, tvekande).

Ja jag är nog inte så obesmittad av den jag heller nu.

Jacob Ferrald.

Huru? Du också? Hur skall jag förstå det?

Karin.

Ja det har varit en svår dag för mig, när jag kom ut i köket sen gossarna kommit hem satt Anders där och hade nyss kommit från Trollesta. När han hörde fröknarnes namn, berättade han vilka de voro. O, mina tider! Vilka svåra ögonblick.

Malte.

Stackars vår goda vän.

Karin.

Men så hörde jag gossarnas röster och då gick det som ett varmt skydrag genom krop-pen och jag tänkte — —

Harald.

Vad tänkte du?

Karin.

De må vara nihilister flera gånger om, när våra gossar gillar det, så måste det vara rätt. Och för Malte och Harald — ja för de-ras skuld kan nog också jag bli rösträttsfregatt — om det kniper.

Eline (till Jacob).

Kom Jacob, även vi vilja gå ut till de unga och söka förstå de nya rörelserna.

Jacob Ferrald.

Är det ditt allvar?

Eline Ferrald.

Ja.

Nora Lang (har gått fram till fönstret).

Vid den natt, som visar ljusets seger över mörkret, vid den vackra norrländska sommar-natten förnya vi vår trohetsed till Themis.

Eva Garman.

På samma gång höja vi vårt fältrop: Jus Suffragii.

Alla (utom Jacob).

JUS SUFFRAGII!

Anna Torpe.

Vad våra kvinnliga författare bjuda oss till Julen.

Hittills utgivna:

- Jane Germandt-Claine, Syner i natten, 3: —, Wahlström & Widstrand.
 Harold Gote, Den vita duvans samfund, 2: —, Wahlström & Widstrand.
 Frida Landsort, Utanför virveln, 1: 50. "Ljus".
 A. M. Roos, På sällsamma vägar I, II, 7: 50. Fritze.
 Maria Sandel, Vid svältgränsen, 2: 25. Gebers förlag.
 Anna v. Seth, Stämningar (Dikter), 1:—. Gleerups Univ.
 Marta Starnberg, Bakom förhänget, 3: 50. Alb. Bonnier
 Gustava Swanström, Vild mark, 2: 75. Wahlström & Widstrand.
 Anna Wahlenberg, Människokännaren, 2: 25. Alb. Bonnier.
 Thyra Kleen, Form, 1: 50. A.-B. Sandberg.
 Gabriele Reuter, Äktenskapets problem, 1: —. Gebers förlag.
 Elisabeth Kuylenstierna-Wenster, Strömdrag. 1:—. Å. & Å.
 Lina Lagerbielke, Svenska tonsättare under XIX årh., 2: 75, Wahlström & Widstrand.

Väntas utkomma:

- Victoria Benedictsson, Brev och anteckn. utgiven av A. Lundegård, c:a 4: 50. Alb. Bonnier.
 Selma Lagerlöf, En saga om en saga, c:a 3: 75. Alb. Bonnier.
 Math. Malling, Ninas bröllopsresa, c:a 2: 50. Alb. Bonnier.
 Malla Montgomerys minnen, c:a 6: —. Alb. Bonnier.
 Christina Nilsson, I yttersta mörkret, c:a 2: —. Alb. Bonnier.
 Louise Nyström-Hamilton, Ellen Key, 1: —. Wahlström & Widstrand.
 Elsa Ribbing, Ariadnetråden (Dikter), 1: —. Alb. Bonnier.
 Math. Roos, Ur en moders dagbok, c:a 2: 50. Alb. Bonnier.
 Marika Stjernstedt-Cederström, Gena, c:a 3: 75. Alb. Bonnier.

Var och en, som är medlem av F. K. P. R., bör på något sätt aktivt delta i föreningens arbete. Många äro sätten. Ett sätt är att uppmana en bekant eller flera att nedskriua sina namn på följande blankett och sedan insända densamma till Föreningen för Kvinnans Politiska Rösträtt. Börja arbetet genast! Årsavgift 75 öre.

Härmed anmäla sig undertecknade till inträde i F. K. P. R. i Sundsvall.

.....

.....

.....

Husmödrar!

köp direkt utan mellanhänder alla Edra matvaror från

Sundsvalls Slakteri A.-B.s affärer

Absolut färska varor af bästa kvalitet till de lägsta priser!

Kontrollant: Veterinär Eriksson.
Telefon 487.

Bröderna Witkowsky Sundsvall.

Kom ihåg

HOLLÄNSKA KAFFEROSTERIETS

Nederlag, Joh. Persson.

Bäst sorterade kaffehandeln i Sundsvall.

Telefon 814.

Drick POMRIL.

Hemslöjd!

Allmogeväfnader som gardiner, möbiltyger, mattor, blus- och klädningstyger, Vadmal m. m. Äkta svenskt och gediget arbete. Beställningar äfven efter prover.

Butik: Rahms hus.

Anna Wide.

Hotell KNAUST rekommenderas.

Ärade damer!

Försök vår utmärkta
"POUR DAMES"

Cigarett med guldmunstycke.

GOTTFRID ÖSTEMANS CIGARRAFFÄR.

Aktiebolaget Béve & C:os Kappfabr.
Kappor och Pelsvaror
rekommenderas.

≡ Ateljé Waagsböe ≡

Storgatan 12 lämnar de bästa och billigaste fotografikort och förstoringar jämte alla andra fotografiska arbeten.

≡ Ett försök vill överbevisa dem, som hittills stått tve-

kande. - - - - -

Ny, modern utstyrsel. - - -

Telefon 423.

(Samma hus som Apoteket Lejonet).

Firma

Josefina Rosengrens Eitr.

G. FAUST,

rekommenderar sin Cigarraffär.

C. A. Krutmeijer,

Telefon 176.

Goda Kaffesorter, brändt o. obrändt.

Topp- och Bitsocker.

Krossocker och Farina.

Best Patent Hvetemjöl.

Rågsikt 000.

Torrisk och Spillånga.

Östgöta kokärter m. m.

Billiga priser! Goda varor!

Julklappar! ☐

Kristall- o. Porcelanvaror

säljas billigt i mina Lamp- och
Porslinsaffärer.

Tel. 95.

CARL FRISK, Sundsvall.

Till Julen

rekommenderas

Hedvig Nilssons

Frukt- o. Blomsteraffär

STORGATAN 2—4. Tel. 401.

A.-B. Nya Kappaffären,

Sundsvall, Storgatan 6—8.

Rekommenderar sitt stora väl sorterade lager af Kappor och Skinnvaror till absolut de billigaste priserna i förhållande till qualiteerna.

A.-B. Nya Kappaffären

Storgatan 6—8.

C. W. EDVALL,

Juvelerare och Guldsmed.

Förlofningsringar, vacker modern facon.

Mustads Margarin

Lydia Lax Café

rekommenderas. TELEFON.

LOVA LILJEGREN Barngarderob

rekommenderas. Storgatan 18.
— Telefon 395. —

HOTELL VEGA

rekommenderas vid längre eller kortare vistelse i Sundsvall.

Högaktningsfullt

Tel. 527. ELISE INGEMARSSON.

Leksaker.

STOR SORTERING. Billiga priser.

LINDQVIST & NYBERG,

(Sydvestra hörnet af Stora Torget).

SUNDSVALL.

Saluhalls-Café

rekommenderas

Innehafvare: Fru Carolina Gillberg.

Antikvariat-Bokhandeln, Sundsvall

säljer nya och felfria böcker till halva priset och därunder. □ □ Spel tavlor, vykort m. m. till billigaste priser. Tel. 157.

SVARTA och KULÖRTA

Klädningsstyger

och

Bluslifestyger

i Moderna stilfulla mönster i alla prislägen hos
Bengt Andersson.

20 århundradets symaskin

“SINGER 66”

är ett mekaniskt underverk.

Resultatet af en mer än femtioårig erfarenhet och fortsatta bemödanden att framställa fullkomliga symaskiner.
Visas i arbete i våra filialer.

Singer Co. Symaskins Aktiebolag

SUNDSVALL. Storgatan 25.

C. O. Ringdahl,

Telefon 473.

Parti- och minutaffär med

Ost, Ägg, 1:ma Smör, Potatis, Frukt,
Bär, Lök m. m.

Glöm ej att göra Edra inköp för julen av

Fotografi- Vykorts- och Poesialbum, Skrivställ, Fotografiramar, Böcker, Skrifmaterial, Tavlor m. m. Stor sortering Jul- och Nyårskort samt Almanackor för 1909.

MESCH & JONSSONS MISSIONSBOKHANDEL.

Anna Svenssons Kappateljé

rekommenderas.

Beställningar å *Plyschkappor, Pälsar, Promenaddräkter, Kjolar* m. m. utföres med största omsorg. Foder o. tillbehör finnes. Bostad: Direktör Thuressons hus, Nytorget 2.

Café

Blå Bandet,

CENTRALHOTELLET'S HUS

Hörnet af Esplanaden. Telefon 930.

PALM'S KONDITORI,

Etableradt 1887.

rekommenderar sina välkända konditorivaror. Endast bästa råvara användas vid tillverkningen. NYHETER i stort urval till Julen af såväl eget fabrikat som från utlandets mest framstående fabriker inom konditoribranschen. Levereras till landsorten mot efterkraf.

Riktelefoner N:o 123 och 432.

Affärslokaler: Holmströms hus Sjögatan.

Norrmalm vid gångbron.

PALMS KONDITORI, Sundsvall.

Använd F. K. P. R:s

Lånebibliotek

5 öre pr exemplar för 14 dagar. Lokal: Egna Hemsbanken.

Gustaf Gæbehl

1:sta Klass

Speceri-, Vin- och Delikaless-Affär

Rekommenderas

1212 TELEFON 1212

Edith Hjelm
CHARKUTERIAFFÄR

Hirschska huset vid Stora Torget

SUNDSVALL

Rikstelefon 461

rekommenderas.

Kemisk

tvätt.

Tunna, eleganta klädnin-
gar och sidenskor tvättas!
Alla slags skinnvaror rengöras!

SOPHIA FORSSTRÖM

(Haugans Eftr.)

Å
GRAND CAFÉ

serveras

Kaffe, Té, Choklad m. m.

Besök

GISSBERG & C:is
Damekiperings-,
Sybehörs- och
Väfnadshandel!

Välsorterad — Billiga priser

Lokal: Botv. Johansons hus vid Stora torget.

Telefon 476

Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolaget

FILIALEN, SUNDSVALL

Lager af Elektrisk Belysningsarmatur

Spar-glödlampor såsom:

Tantal-lampor

Monowatt-lampor

Kolloid-lampor

Obs! 50—70 % strömbesparing.

Brinna i alla lägen.

Telefon: "Allmänna Svenska"

Aktiebolaget
Sundsvalls Folkbank

Om fem kronor insätts
på sparkasseräkning er-
hålles en af våra eleganta
hemsparbössor

A.-B. Sundsvalls Folkbank.

Husqvarna Depôt
Sundsvall

Lager af Symaskiner, Stick-
maskiner, Skjutvapen, Veloci-
peder. Gjutgoods såsom Kok-
spislar, Kaminer m. m. af Hus-
qvarna prisbel. tillverkningar.

AKTIEBOLAGET SUNDSVALLS HANDELSBANK

Hufvudkontor: SUNDSVALL.

Afdelningskontor:
STOCKHOLM, ÖSTERSUND,
BRÄCKE.

Grundfond Kr. 5,000,000:—
Reserver „ 2,525,000:—

Fullständig bankrörelse.
Uthyr förvaringsfack.

Nya Väfnadshandelns Konfektion.

Speciellt:

BLUSAR och PROMENAD-
KJOLAR, färdiga och på
beställning.

VÄLJ

med urskiljning de tidningar i
hvilka Ni ämnar annonsera. Eder
affärs framgång beror i många
fall därpå. Sundsvalls Tidning
är en bland de bästa annonstid-
ningar, då den utgår i en upp-
laga af 10,000 ex. och är fak-
tiskt Norrlands och särskildt Me-
delpads största och mest spridda
tidning.

Kom ihåg

att fabrikat bärande firmastämpeln

Lithografiska A.-B. i Norrköping

eller dess fabriksmärke

”Jordgloben”

garanterar ett arbete af
ovanligt hög kvalitet.

Brandförsäkrings A.-B. Norrland

meddelar

**Glas- och
Inbrottsförsäkring**

mot billiga premier.

Agentur:

G. BERGH.

Rikstelefoner N:ls 51 & 951.

Lindgrens Jernhandel
Sundsvall

rekommenderar sitt väl sorterade
lager af

*Hushålls-,
Sport- och
Presentartiklar*